REVISTA TEOLOGICĂ

PREOTUL ÎN ŞCOALĂ.

ANUL XXII. DECEMVRIE 1932 Nr. 12

ÎN ACEST NUMĂR:

Anul XXII. Decemvrie 1932 Nr. 12.

REVISTA TEOLOGICĂ

= organ pentru ştiinţa şi viaţa bisericească. =

ABONAMENTUL: Pe un an 260 Lei. Pe o jumătate de an 130 Lei.
Pentru studenţi pe un an: 200 Lei.

IDEALUL ŞCOALEI.[1]

Prea Cucernici Părinţi,

Biserica noastră în cursul veacurilor a făcut o largă catehizaţie prin aceea că până la înfăptuirea unităţii politice şi naţionale a neamului, pentru credincioşii ei ea a înfiinţat toate şcoalele româneşti din Ardeal. Ea s'a desbrăcat de toate podoabele sale, a lăsat adeseori lăcaşurile de rugăciune în stare mai slăbuţă, numai ca să poată zidi şcoale pentru luminarea credincioşilor ei. Şi a fost aşa de mare această jertfă pe care a adus-o Biserica noastră, încât îndrăznesc să spun că nu cred să mai fie altă Biserică, să i se asemene în această privinţă!

Am fost o Biserică militantă şi o preoţime militantă pentru cultură. Dupăce s'a înfăptuit unitatea politică a neamului nostru, misiunea noastră n'a încetat. Dimpotrivă, vremile pe cari le străbatem astăzi, ne impun sarcina de a fi şi mai devotaţi decât până acum.

[1] Idei din cuvântarea rostită de I. P. S. Mitropolit Nicolae la adunarea generală a Asociaţiei clerului „A. Şaguna", secţia Sibiu, ţinută în 24 Noemvrie 1932.

Iubiţilor mei, trăim vremuri excepţional de grele. Noi nu ne putem da seama de criza mai ales de ordin sufletesc, pe care o străbate omenirea de astăzi. Este o criză generală a sufletului. Astăzi sufletul este bolnav.

Nu voi stărui ca să arăt cauzele cari au produs această enormă criză, ci mă mărginesc numai să constat, că nici când preoţimea lui Hristos n'a fost chemată la o mai intensă activitate misionară ca astăzi. V'aţi dat vr'odată seama serios, ce se petrece în vasta împărăţie de dincolo de Nistru? V'aţi dat seama ce se întâmplă cu credincioşii unui popor care era vestit pentru credinţa lui? V'aţi dat seama că noi suntem megieşi cu ei? Acolo se poartă o luptă ne mai pomenită pentru extirparea credinţei în Dumnezeu din inimile oamenilor. Această luptă nu-şi are precedent nici în persecuţiile de odinioară ale împăraţilor vechi păgâni. Atunci lupta se purta împotriva creştinilor cari erau socotiţi vrăşmaşi ai împărăţiei romane. Acum lupta este îndreptată împotriva lui Dumnezeu însuşi, — pentru a-L scoate din inimile credincioşilor. Este năvala pustiitoare a unui materialism cras şi a unui ateism orb. In numele acestui materialism se poartă lupta de extirpare a religiei, lupta contra preoţimii, o luptă în care şi-au dat viaţa nenumăraţi preoţi şi ierarhi. Şi trebue să adaug convingerea mea, că Biserica rusă a purtat şi va mai purta lupta bărbăteşte, eroic. Un profesor rus, refugiat în alte ţări scrie: „Aş vrea să văd, dacă oricare Biserică din apus ar fi în stare să poarte această luptă, aşa dupăcum o poartă Biserica ortodoxă din Rusia!"

Dar prigoana aceasta nu s'a oprit la Nistru. Ea s'a întins încoace, până la noi. Şi dincolo de noi.

La noi propaganda aceasta se face cu mijloace tainice, dar în măsură mai mare decât îşi dă seama poliţia, decât îşi dă seama administraţia şi guvernele. Chiar mai mult trebuie să ne dăm seama *noi*, preoţii, căci prin această luptă nu este periclitat numai Statul, ci şi Biserica şi sufletele, pentru cari *noi* avem răspunderea.

Trebuie să considerăm o mare fericire, că ni s'au deschis uşile şcoalei pentru a putea face educaţie sufletelor tinere.

Intr'adevăr această misiune a preoţimii este mare şi largă. Şi dacă au fost până acum preoţi cari n'au catehizat, aceia au fost absenţi dela o datorie. Cine să ducă la Hristos sufletele din şcoalele noastre, dacă nu slujitorii lui Hristos, cari nu sunt numai slujitorii la altar şi săvârşitori ai Sfintelor Taine, ci trebuie să fie şi educatorii celor mici? Mântuitorul a spus odată Apostolilor: „Lăsaţi copiii să vină la mine". Aceste cuvinte trebuie să le înţelegem mai ales noi, acum când ne spune Mântuitorul: „Aduceţi copilaşii voştri la mine!" Noi nu trebue să lăsăm, ca alţii să aducă copilaşii la Hristos; ci noi să-i ducem, căci dela noi îi cere Hristos.

Şcoala de astăzi, cred că numai profita poate pe urma întrării preotului în ea. Nu va contesta nimeni, că şcoala de azi este prea mult dominată de un caracter *intelectualist*. Noi ştim că omul nu este în primul rând *raţiune*, ci are un tezaur mai mare decât raţiunea: *sufletul*. Şi fiindcă şcoala noastră de astăzi are un caracter prea unilateral intelectualist, ea nu poate forma caractere creştine. Şcoala este preocupată în măsură, aş putea zice, covârşitoare, de planuri de învăţământ, de programe şi de chestiuni de metodă. Am citit, mai zilele trecute,

ceeace au scris doi bărbaţi însemnaţi ai neamului, membri ai Academiei Române: profesorii S. Mehedinţi şi I. Simionescu. Amândoi se plângeau că programele sunt prea încărcate. Eu cred că au dreptate. Prea mult vreau să înveţe şi la urmă rămâne nedesvoltate tocmai acele puteri ale sufletului cari sunt mai necesare în viaţă.

Şcoala este apoi o instituţie purtată astăzi în toate părţile de către legiuitori. Nici n'a apucat să se realizeze un program dat, şi el se şi schimbă. Prin această legiuire pripită piere respectul faţă de lege. Ca şi când pedagogia n'ar exista! Ca şi când am fi cu desăvârşire streini în ţara noastră de pedagogie, aşa tratăm cu şcoala. Dar tocmai pentrucă este şcoala prea preocupată de programe şi de legi, ea nu este folositoare cum ar trebui să fie; şi pentrucă prea *lipseşte un lucru,* care mai ales ar trebui să nu-i lipsească: *un ideal de educaţie izvorît dintr'un ideal de viaţă.*

Am citit dări de seamă despre congrese de învăţători, dar n'am citit nicăiri că aceste congrese şi-ar fi pus întrebarea: care este ţinta acestei vieţi? Măcar că este foarte necesar ca o problemă ca aceasta să fie obiect de statornică preocupaţie. Căci când tu nu-ţi dai bine seama de ţinta vieţii, cum vei putea îndruma pe alţii?

Dragilor mei, ştiţi ce aştept eu în primul rând dela intrarea preotului în şcoală? Nu să se încâlcească şi el în programe şi teorii, ci aştept ca preotul să ducă cu el în şcoală un ideal de educaţie smuls din inima lui Hristos şi din inima Evangheliei mântuitoare. Deodată cu el să între idealul de viaţă pe care Hristos ni l-a adus. Dacă aşa îşi va înţelege preoţimea noastră misiunea, atunci activi-

tatea catehetică a preoţimii va fi o activitate binecuvântată. Preotul este chemat să-i stea în ajutor şi învăţătorului. In chipul acesta se va întroduce, prin împreuna lucrare a preotului cu învăţătorul, idealul Evangheliei în şcoală. Caractere poţi să faci numai dacă chemi sufletul la o nouă viaţă. Nu poţi forma caractere prin programe şi prin legi. Acolo unde este caracter, acolo uşor se găseşte şi programul şi legea. Religiunea, dragilor mei, nu trebue privită în şcoală ca celelalte obiecte de învăţământ. Religia este un duh de viaţă. Dintre toate materiile religia are cea mai strânsă legătură cu idealul şcoalei: formarea caracterelor religios-morale. Pe timpul şcoalei noastre confesionale prevala în şcoală problema formării caracterelor religios-morale. Toată instrucţia avea să convergeze spre acest scop. Astăzi nu este aşa. Culmea înţelepciunii pedagogice se rezumă astăzi la aceasta: să formezi cetăţeni buni. Eu nu sunt împotriva acestei înţelepciuni; dar nu pot fi buni cetăţeni ceice n'au caracter religios-moral. Care teză este adevărată: Trebuie să stea sufletul ca instrument al Statului, sau Statul trebuie să fie instrumentul sufletului? Statul nu este ultimul ideal pe această lume. Oricât de mult iubim Statul — şi suntem gata să ne dăm pentru el tot, — dar el este numai un instrument în slujba sufletului. Să nu facem din Stat un fetiş. Idealul creştinismului coboară o lumină cerească şi asupra Statului — şi numai fiind bun creştin eşti de folos Statului tău. Când astfel va fi concepută problema şcoalei, însuşi Statul va trage folos.

Noi suntem un popor vechiu şi am avut milioane de înaintaşi credincioşi până la martiriu. Devotamentul şi jertfelnicia lor — şi faţă de Stat —

a izvorît din credinţa în Dumnezeu şi din conştiinţa destinaţiei supraterestre a sufletului. Biserica a fost ziditoarea acestor caractere eroice. Crede Statul că astăzi poate culege roade din pomul uscat, adecă „smochine din ciulini?" Tocmai de aceea îndrăznesc să afirm, că n'are Statul nostru şi poporul nostru astăzi mai mare nevoe de nimic, ca de Biserica lui şi de credinţa lui. Plutarch a zis în vechime, că ar putea concepe cetăţi fără ziduri şi întărituri, dar nu ar putea concepe un popor fără credinţă. Eu aş putea aplica acest cuvânt astăzi: Mi-aş putea închipui Statul nostru fără poşte şi fără finanţe, dar nu-mi pot închipui Statul nostru fără credinţă sau, mai puţin, luptând împotriva ei.

Şi acum să tragem concluzia. Ce fericiţi trebue să fim intrând în şcoală! Prin râvna şi devotamentul nostru vom creşte cetăţeni buni şi pentru împărăţia românească de pe pământ — şi pentru împărăţia lui Dumnezeu din cer. Pentru această bună roadă să ne rugăm şi să muncim în toate zilele vieţii noastre.

Aşa să ne ajute Dumnezeu.

MANUALELE DE RELIGIE ÎN ŞCOALELE PRIMARE.

In sfârşit, după lupte îndelungate şi după nenumărate intervenţii făcute de către autoritatea bisericească pe lângă reprezentanţii Statului, Biserica şi-a recâştigat dreptul său firesc de a intra în şcoala primară pentru a preda învăţământul religios prin propriile sale organe şi a creşte tinerele vlăstare ale neamului în duhul Evangheliei şi al înţeleptelor noastre tradiţii bisericeşti. Faptul trebue să ne bucure pe toţi. Pentrucă de aci înainte având putinţa de a face educaţia religioasă a fiilor săi, cu adevărat dela leagăn până la mormânt, Instituţia sfântă îşi poate lua şi răspunderea integrală pentru buna povăţuire a credincioşilor intraţi prin botez în staulul ortodox al ei. Impotriva tuturor aparenţelor, noua situaţie trebuie să fie prilej de bucurie şi pentru reprezentanţii Statului, bine ştiind, că printr'o educaţie religioasă făcută dela început de cătră dascălii autorizaţi ai sfintei noastre Biserici, de către preoţimea noastră cu darul propovăduirii venit de sus, se vor creşte şi cei mai înţelepţi, cei mai credincioşi şi mai devotaţi cetăţeni ai Statului. Căci într'adevăr cetăţenii cei mai buni ai Statului nu sunt ceice-şi întocmesc viaţa după interesele vremelnice şi atât de schimbăcioase ale veacului acestuia, ci sunt creştinii, cari, conştienţi de originea şi destinaţia supraterestră a sufletului, nu se lasă în drumul vieţii lor morale clătinaţi de toate vânturile intereselor mărunte, ci îşi urmează drumul drept, după poveţele Evangheliei, în focul cărora şi-au călit caracterul.

Dar tocmai această nouă situaţie a învăţământului religios în şcoala primară, care integrează răspunderea Bisericii pentru educaţia religioasă a tineretului şcolăresc, impune reprezentanţilor acestei

Biserici şi îndatorirea de a creia cele mai bune condiţii pentru îndeplinirea cât mai desăvârşită a misiunii ei şi în această privinţă.

Aceste condiţii le văd întrupate în doi factori: în cateheţi entuziaşti şi temeinic pregătiţi şi în manuale bune.

Nu odată s'a spus — şi cu drept cuvânt — că unul dintre factorii principali care asigură succesul în orice ramură de învăţământ este personalitatea dascălului. Dacă dascălul are autoritatea ştiinţifică necesară, cu alte cuvinte dacă el este serios pregătit în domeniul cunoştinţelor pe care vrea să le împărtăşească ucenicilor săi şi dispune de iscusinţă suficientă pentru a găsi căile potrivite împărtăşirii acestor cunoştinţe, izbânda lui va fi asigurată în cea mai mare parte.

In domeniul predării religiei problema se complică. Aici postulatele personalităţii învăţătorului sunt mai mari, întrucât lui i se cere pe lângă autoritate ştiinţifică mai ales o desăvârşită autoritate morală. Dascălul de religie nu are să împărtăşească numai cunoştinţe, ci are îndatorirea, şi încă în primul rând, să zidească caractere morale; misiunea lui nu este numai să desvolte inteligenţa elevilor, ci mai ales să sădească în sufletele lor o profundă convingere religioasă, să le fortifice conştiinţa datoriei faţă de Dumnezeu, faţă de oameni şi faţă de sine şi să le nobiliteze inima, ca toate funcţiunile sufletului lor să fie puse în slujba unei vieţi plăcute lui Dumnezeu şi folositoare oamenilor.

Totuşi, singură, nici această personalitate nu poate izbuti. E necesară şi contribuţia celui de al doilea factor, deşi auxiliar, care este *manualul*.

Am accentuat importanţa personalităţii morale a dascălului în opera de educaţie pe care e chemat să o îndeplinească. Nu vrem să micşorăm prin aceasta deloc însemnătatea manualelor de şcoală, nici chiar la materia religiei. Acestea vor ajuta elevului să-şi câştige noţiuni precise mai ales pentru viaţa morală. Importanţa acestui lucru nu trebuie să

scape nimănui. Căci este cu neputinţă ca omul să ia o hotărâtă atitudine morală, fără să fie în stare să facă deosebirea între bine şi rău, fără să aibă măcar o aproximativ precisă noţiune despre virtute şi păcat şi fără să cunoască originea şi destinaţia sufletului omenesc. Aceste lucruri sunt de domeniul intelectului. Ele trebuiesc deci învăţate din gura dascălului şi repeţite pentru ultima lămurire şi pentru păstrare din manualele de religie. Aceste cunoştinţe trebuiesc citite şi recitite de elev, pentru a fi asimilate pe'ndelete şi temeinic în aşa fel, ca să alcătuiască cea mai preţioasă zestre sufletească pentru viaţa elevului şi să-i promoveze forţa de rezistenţă morală a caracterului în mijlocul furtunilor vieţii.

De aici urmează, că dacă opera de *educaţie* religioasă reclamă o distinsă personalitate la educator, *învăţământul* religios pus în slujba acestei educaţii reclamă, pe lângă autoritatea ştiinţifică a învăţătorului, şi manuale bine întocmite din toate punctele de vedere.

* * *

Dacă preoţimea noastră ar fi pregătită ideal pentru noua *sarcină* [*datoria* este veche!] ce i s'a încredinţat prin lege, chestiunea ar fi mai simplă, întrucât am fi puşi în situaţia de a vorbi aici numai despre manualele destinate elevilor. Dar preoţimea noastră, chiar pregătită odată, şi-au uitat în parte nu atât materialul de predat din religie cât mai ales orientările metodologice pentru predarea învăţământului şi pentru educaţia religioasă pe care e chemată să o facă în şcoală. Din pricina aceasta ne vedem nevoiţi să vorbim în acest referat şi despre *manualele destinate cateheţilor.*

Să începem cu acestea din urmă. Ele vor trebui să cuprindă întreg materialul didactic prevăzut în programa analitică, împărţit pe clase şi pe lecţii. Fiecare lecţie va trebui să fie pregătită complect după toate regulele metodice, să fie tipărită deci în carte, exact în forma în care va avea să fie pre-

dată elevilor. Manualele pentru cateheţi vor fi colecţii de lecţiuni-model [ca cele alcătuite de Dl D. Călugăr şi publicate în numărul catehetic al „Revistei Teologice" pe Septemvrie 1932]. Aceste lecţiuni model vor fi consultate temeinic zi de zi de către preoţi, pentru a putea fi predate apoi elevilor. Având la dispoziţie aceste manuale, credem că nu va rămânea un singur catehet, care să nu poată preda cunoştinţele religioase şi îndrumările morale după cerinţele pedagogiei moderne. E inutil să mai spun, că lecţiile din aceste manuale vor trebui alcătuite după puterea de înţelegere a elevilor şi nu după a cateheţilor cari se vor folosi de ele. Aceleaşi manuale vor avea să cuprindă un capitol de introducere, care să dea catehetului toate orientările teoretice necesare cu privire la pregătirea personală a lui [însuşiri morale şi intelectuale] şi cu privire la felul în care trebue predată religia din punct de vedere metodic. Fireşte, după o mai scurtă sau mai îndelungată experienţă didactică, preoţimea noastră va ajunge în fericita situaţie de a renunţa la ajutorul acestor manuale. Astăzi însă le cred absolut indispensabile.

* * *

Şi acum manualele pentru elevi. Evident şi ele vor trebui să fie alcătuite în conformitate cu programa analitică a învăţământului religios şi cu principiile unei temeinice pedagogii. Dar nu la aceste cerinţe vreau să mă refer în expunerile de faţă. Eu le presupun la orice învăţător sau preot, care-şi ia sarcina alcătuirii unor manuale. Eu mă gândesc mai ales la câteva postulate generale, mai ales de caracter extern, cari tocmai fiindcă sunt generale par a fi fost nesocotite sistematic nu numai la alcătuirea manualelor de religie, ci şi în alte cazuri. Aceste postulate ar putea primi următoarea formulare: manualele de religie să fie frumoase la privire, uşoare şi plăcute la învăţare şi ieftine la cumpărare. Asta însemnează, că ele, mai mult ca

oricare alte manuale, trebue să fie tipărite cu literă simpatică, pe hârtie bună şi compactate trainic, dacă se poate chiar luxos. Cartea trebue să ispitească, să cheme pe elev dela cea dintâi întâlnire. Prin simpla înfăţişare a manualului de religie să i se sugereze elevului ideia, că are de a face cu o carte deosebit de preţioasă, de o însemnătate covârşitoare pentru viaţa lui şi care tocmai din pricina aceasta trebue citită cu atenţie şi păstrată cu grijă, şi nu să se ferfeniţească până la sfârşitul anului şcolar.

Tot aşa de necesar este ca aceste manuale să fie ilustrate frumos, cu imagini potrivite textului şi puterii de înţelegere şi de închipuire a elevilor. In această privinţă suntem ajutaţi şi de împrejurarea norocoasă, că nici o materie didactică nu se pretează aşa de integral la ilustrare, ca religia. Asta şi pentru şcoalele secundare; cu atât mai mult însă pentru cele primare. Inchipuiţi-vă un manual de istorie biblică ilustrat după Biblia lui Doré, şi împodobit cu reproduceri de icoane ortodoxe de o neasemănată frumuseţe! Inchipuiţi-vă o istorie bisericească ilustrată cu scene din trecutul creştinismului şi împodobită cu chipurile marilor sfinţi, ierarhi şi mucenici din Biserica românească. Inchipuiţi-vă o carte de morală ilustrată cu scene emoţionante şi chiar un manual de dogmatică ilustrată! [Dealtfel dogmatica şi morala în şcoala primară şi secundară trebuiesc predate în legătură strânsă una cu alta, din motive pe care nu e locul să le lămuresc aci].

Manualele de religie neilustrate, în şcoala primară sunt o monstruozitate antipedagogică.

Dacă condiţiile materiale de procurare şi de purtare a acestor manuale nu ar fi prea grele, aş propune ca manualele tuturor claselor din şcoala primară să se tipărească într'un singur volum. Ca o Biblie pentru viaţă! Asta însă nu se poate; rămâne deci ca ele să se tipărească separat pentru fiecare clasă. Dar pentruca ele să aducă rodurile duhovniceşti pe care le aşteptăm, nu numai că tre-

buie să fie alcătuite după indicaţiile pedagogiei religioase, ci trebuiesc să fie şi tipărite în condiţiile tehnice arătate mai sus.

Soluţionarea problemei manualelor de religie presupune însă anumite măsuri prealabile, cari cad în sarcina autorităţii bisericeşti şi pe care îmi iau voie să le arăt în referatul de faţă. Indic şi anumite termine cari nu pot fi amânate.

1. Programa analitică a învăţământului religios pentru şcoala primară trebuie pregătită imediat. In orice caz ea trebuie să fie gata până la data de 1 Februarie 1933.

2. Autoritatea bisericească va deschide concurs pentru alcătuirea celor două serii de manuale: ale catiheţilor şi ale elevilor. Manuscrisele vor trebui să fie revizuite şi aprobate până la data de 1 Iunie 1933.

3. Tipărirea acestor manuale să fie gata până la 1 Septemvrie 1933, pentru a putea fi date destinaţiei lor cel mult la începutul viitorului an de şcoală.

4. Manualele să se tipărească pentru uzul şcoalelor din cât mai multe eparhii. Mă gândesc la tipărirea lor cel puţin pe Mitropolii, dacă nu pe întreaga ţară. Tipărindu-se în multe exemplare preţul lor ar ajunge foarte neînsemnat, lucru care încă nu trebue pierdut din vedere mai ales în epoca de cumplită sărăcie prin care trecem.

* * *

Acestea sunt eforturile pe cari suntem chemaţi să le facem în jurul problemei manualelor de religie pentru învăţământul primar. Restul rămâne în sarcina entuziasmului noilor dascăli de învăţătură creştinească, entuziasm în care ne place să credem şi care de sigur va fi binecuvântat şi de bunul Dumnezeu. Căci El nu lasă fără ajutorul Său pe ceice se silesc să răpească Impărăţia Lui, pentru ei înşişi şi pentru alţii.

NICOLAE COLAN.

LUMINĂ ŞI UMBRĂ.

In muzeul unui oraş de seamă se găseşte un tablou minunat, reprezintând o scenă de Crăciun: Pruncul Isus, în scutece albe şade în mijlocul unei grădini, între roze şi crini şi se joacă. Ii apar în faţă trei figuri cari îi aduc daruri: unul o cruce, al doilea o cunună de spini, iar al treilea trei piroane. Pictorul acestei scene grăitoare se vede c'a pătruns adânc înţelesul şi taina sfintei sărbători a Naşterii Domnului şi a ştiut-o reda în toată măreţia simbolului ei. Farmecul ce înconjoară pe orice copil nevinovat şi acela care transpiră aici din jurul Fiului lui Dumnezeu este învăluit într'o atmosferă tragică: umbra Golgotei începe să se arate deja în staulul plin de lumină dumnezeiască din Vifleem; bubuitul ciocanelor şi pocnetul bicelor se apropie înăbuşit de urechile dumnezeescului Prunc, însemnându-i viitorul şi se întrepătrunde cu heruvimicul cor îngeresc... „Mărire întru cei de sus"... In dosul păstorilor nevinovaţi şi blânzi — ambasadorii conştiinţei omeneşti, — cari privesc odrasla sfântă cu ochi lucitori şi cu inimi curate ca roua dimineţii, Pruncul zăreşte pe fariseii şireţi cu privirile lor înţepătoare şi cu sufletul întunecat. Mânuţele sale se joacă cu o floricică albastră, numită fidelitate; dar zărind pe Iuda Iscarioteanul floarea îi scapă din mână...

Scena sfântă a Naşterii Mântuitorului este un simbol răzimat pe cei doi stâlpi: al smereniei şi al iubirii. Mamei îi arată cum să-şi iubească copilul, pe tată îl învaţă cum să-şi crească odrasla, celor învăţaţi le dă pildă de umilinţă, plugarului îi îmbie binecuvântare şi în sfârşit popoarelor le dă pildă de jertfelnicie. Cu câtă dragoste de mamă va fi

strâns la sânu-i Fecioara Maria pe Fiul care-i îndulcea sufletul cu surâsul Său dumnezeesc! Ce clipă de fericire! Iosif, nins de anii bătrâneţelor exclamă: „Domnul meu şi Dumnezeul meu". Magii, înţelepţii răsăritului îşi părăsesc pentru moment socotelile sterpe şi laboratorul lor de ştiinţă şi vin ca să-şi depună toată truda şi ştiinţa la picioarele lui Hristos.

Astăzi, în toiul confuziunilor sufleteşti şi al încercărilor raţiunii de a da ea singură umanităţii corectivul în năzuinţele sale spre ideal, îngenunchierea ştiinţei la picioarele Pruncului s'ar părea cuiva ciudată. Este însă singura realitate mântuitoare a veacului nostru, după cum s'a arătat a fi totdeauna. Inţelepciunea omenească cea mai adâncă şi ştiinţa cea mai înaltă este neputincioasă în faţa înţelepciunii pe care ne-o aduce dumnezeiescul Prunc. Acest lucru s'a vădit în cursul veacurilor. Toată înţelepciunea sfântă pe care ne-a trimis-o Dumnezeu prin Fiul său pe lume, se concentrează în cuvântul *iubire*. Ea este singura putere care „pierde înţelepciunea înţelepţilor şi ştiinţa celor învăţaţi o nimiceşte". Filosofii din răsărit, Magii, adânc înţelegători ai idealului pe care avea să-l propovăduiască Pruncul din faşe, se fac cei dintâi interpreţi ai acestui ideal prin prosternarea lor în faţa Pruncului Isus. Câţi dintre semenii lor fac aşişderea în veacul nostru?

* * *

Ceice prăznuiesc Crăciunul cu superficialitate, rămân orbiţi numai şi numai de poezia şi de lustrul ieslei din staul, fără a-i cunoaşte rostul; ei vor vedea în Pruncul din iesle numai pe „copilaşul cu păr buclat".

Cei cari au aflat însă cheia mântuirii, cei cari trăiesc cu adevărat Crăciunul şi simţesc în inimile lor venirea Mântuitorului pe pământ, vor înţelege că El nu s'a lăsat culcat în iesle numai pentru a i se prosterne păstorii, ci pentru a răbda frigul pentru noi; nu pentru a primi darurile Magilor, ci a venit spre

a se putea înălţa pentru noi la cer; El n'a venit pentru a da prilej cetelor îngereşti să-i vestească naşterea în coruri dumnezeeşti, ci mai vârtos pentru a-şi vărsa sângele — tot pentru noi — pe lemnul crucii.

Nimic altceva nu l-a îndemnat să se coboare din măreţia cerului pe pământul nostru udat de lacrimi, decât mila şi iubirea pe care a avut-o faţă de noi văzându-ne îngenunchiaţi sub povara păcatului care ne ţinea în cătuşele robiei.

Cu ce-i suntem datori? Cu iubire şi cu voinţă de a-i primi harul ce ni l-a adus! Anume lupta noastră va trebui să se îndrepteze mai întâi împotriva eului nostru sterp, împotriva egoismului. Sf. Vasile cel Mare zice că egoismul este „urzitorul tuturor relelor", iar cuviosul Toma de Kempis spune: „egoismul este mai veninos decât orice pe pământ". Parola noastră în această luptă să fie deci „învinge-te pe tine însuţi": [vince te ipsum]. Hristos a venit din bogăţie în sărăcie, din lumină în întunerec, s'a pogorât dela domnie la robie, din patrie între streini şi dela vecinicie la vremelnicie. Scurt: s'a coborât de pe Tronul cel ceresc, pe pământ. Şi mai presus de toate, din Dumnezeu s'a făcut om, pentruca tu, suflet creştin, care eşti umilit întru întunerec şi în robie să nu şovăeşti nici o clipă măcar; să nu-ţi cauţi pe pământ avuţia şi fericirea la care te imboldeşte atât de des egoismul şi trufia ta. Impăratul nostru este înfăşat în scutece sărăcăcioase. Cuvine-se oare ca noi să ne împodobim trupul cu mătăsuri şi pietre de mult preţ, la care ne mână amorul propriu? Câtă satisfacţie i-am da astfel egoismului nostru! Fiul lui Dumnezeu îşi odihneşte capul pe paiele reci, şi noi dorim îmbuibarea. Isus Hristos şi-a depănat firul patimilor cu o jertfelnicie uimitoare, până la crucea de ocară, cu toate că n'am fost vrednici.

Este timpul acum să ne întoarcem urechea dela şoaptele infidelităţii şi ale egoismului, căci sunt stâlpii faptelor rele şi ucigătoare de valori reale. Fe-

riciţi sunt aceia cari cu asemenea gânduri şi simţăminte luptă sub flamura Impăratului culcat în iesle. A lor va fi biruinţa; şi cei învingători sub steagul lui Hristos, vor avea cununa... Priviţi-l cum stă culcat în iesle! Incă nu are graiu; însă privirile-i dumnezeieşti ne aprind la luptă împotriva duhului acestui veac.

Inrola-te-vei sub steagul Mântuitorului, suflet creştin? Pune-ţi această întrebare şi fă-ţi din ea un obiect de conştiinţă. Căci pentru aceea a venit. In această luptă El ne ajută cu puterea lui dumnezeiască. Dar numai acelora cari îi solicită ajutorul. Nici nu trebuie să-l căutăm. Vine El la noi. In fiecare clipă ne bate la uşa sufletului. Dar mai ales în ziua de Crăciun.

Iată-l plecat. E în faţa uşii sufletului tău. Cere întrare. Vrea să te cheme la luptă. Acum este momentul să stai de vorbă cu El şi să-i areţi iubirea şi recunoştinţa pentru jertfa Sa mântuitoare. De ce nu-i deschizi? Te sfieşti pentrucă ţi-e prea neagră casa sufletului tău? Dar El vrea să intre tocmai în ea. Celce a sfinţit ieslea murdară şi staulul dobitocesc, Acela doreşte să curăţească şi casa sufletului tău şi să aprindă în ea candela iubirii. Pentru aceea se naşte acum! „Căci aşa a iubit Dumnezeu lumea, cât şi pe Fiul său cel unul născut l-a dat, ca tot celce crede întru El să nu piară, ci să aibă viaţă vecinică".

După L. Wolpert — N. BELEA.

PREOTUL ÎN ŞCOALĂ.

Intrarea preotului în şcoală ca propoveduitor al cuvântului lui Dumnezeu trebue socotită drept o mare biruinţă. Va câştiga viaţa fiecărui credincios în parte, va câştiga Biserica, neamul şi statul, şi nu va pierde şcoala. Şi va veni o zi când şi oamenii şi Domnul vor binecuvânta această hotărâre deosebit de importantă a Bisericii.

O vor binecuvânta, dacă preoţii vor vrea să ducă în şcoală, ceeace trebue să ducă ca slujitori ai Celui Preaînalt.

Hotărârea amintită în lumea şcolară a produs efect deosebit. Unii învăţători s'au bucurat, că au „scăpat de materia cea mai grea de predat". Alţii regretă, că li s'a luat din mână mijlocul cel mai puternic de educare şi unica materie în jurul căreia se poate face în chipul cel mai firesc concentrarea celorlalte. Va fi o lună, de când un învăţător luminat îmi spunea: „Regret, că ni s'a luat din mână, dar de tot nu ni se poate lua, pentrucă eu voiu ţinea o oră paralelă de Religie pentru cimentarea lucrului meu". Din punct de vedere pedagogic, de educare şi de corelaţie între materii, au dreptate ceice regretă. Ţin să-i asigur, că paguba ce o îndură li se compensează prin bucuria de a dobândi un colaborator înţelegător şi prin care şcoala va fi legată şi mai strâns de comunitatea în mijlocul căreia le e dat să lucreze. Şi constat, că sufletele creştineşti dintre învăţătorii noştri, căci fii ai împărăţiei lui Dumnezeu sunt şi-i considerăm mai departe, vor găsi calea, pe care să influinţeze şi sensibilitatea religioasă a micilor discipoli, ca şi a obştii întregi,

împărtăşindu-se de bucuria şi recunoştinţa noastră a slujitorilor altarului, pe care ne-o arătăm şi pentru fapta lor bună de până acum.

Vor înţelege însă din bucuria celorlalţi, că Biserica a avut motive puternice, cari au îndemnat-o să ia dintr'odată o hotărâre aşa de mare.

In multe locuri şcoala cerea să fie scăldată în lumina Domnului; biserica trebuia înviorată şi împărtăşită de altă înţelegere din partea credincioşilor ei de mâne; neamul se cerea dus din nou pe drumul trasat de sensibilitatea specifică a sufletului său şi de istoria pământului de care e legat; statul cerea să i se dea razimul sufletesc, de care se împărtăşia altădată. Şi Biserica nu se putea sustrage dela îndatorirea de a le satisface.

Nu învinuim şi nu facem reproşuri acelei învăţătorimi, care n'a putut să se pătrundă de marea importanţă a Religiei în şcoală. In general e generaţia mai tinără, care a făcut şcoală dela răsboiu încoace. Insuşi statul n'a purtat grije deajuns pentru sănătoasa lor îndrumare încă de pe băncile şcoalei. Şcoala normală, — de altfel toată şcoala secundară, — a socotit, că se achită de obligaţiile educative în sensul cel mai bun, dacă ia drept centru al învăţământului naţionalismul istoric, care trebue transplantat apoi şi în şcoala primară. Ori după răsboiul mondial, naţionalismul a fost lovit, eclipsat, şi-a pierdut din forţă, pe deoparte prin idealul realizat, pe de alta prin curentele extremiste, cari răvăşesc prin rândurile generaţiei crescute tocmai în naţionalismul platonic, pe de alta prin neputinţa politicei de stat, mai ales a oamenilor, cari fac politică, de a-l ţinea treaz, curat şi în fruntea preocupărilor lor. Apoi idealismul acesta naţional şi ideea naţională fiind prea aproape de pământ, singure nu puteau avea destulă putere de solidarizare, înălţare şi concentrare a vieţii unui neam în asemenea vremi. Deci s'a greşit, când laturea religioasă a vieţii a fost mânată tocmai de stat spre periferia preocupărilor în materie de învăţământ. Ce Religie puteau

agonisi aceşti învăţători într'o oră la săptămână de clasele superioare ale şcolilor normale şi între asemenea vederi asupra învăţământului? Şi când întreg învăţământul dela un cap la altul e străbătut de concepţii materialiste despre lume şi viaţă? Evident, hotărârea Bisericii de a preda preoţii Religia, a trebuit să le aducă o uşurare sufletească.

Dar şi puţina importanţă ce a mai lăsat-o statul învăţământului religios în şcoală, a fost anihilată prin măsuri de ordin administrativ şcolar. Am avut în Ardeal cazuri curioase, când Statul a încredinţat predarea Religiei ortodoxe învăţătorilor greco-catolici, romano-catolici şi calvini.

Se poate să fie Român şi ortodox, care să nu binecuvinteze ceasul întrării preotului nostru în şcoală pentru a se îngriji de învăţământul religios? Statul însuşi aprobând hotărârea bisericii ortodoxe pare a se fi lăsat convertit, că şcoala trebue străbătută şi de alt duh, în afară de cel naţional şi materialist. Iată de ce spuneam, că acest pas hotărâtor trebue socotit drept o mare biruinţă şi trebue binecuvântat ceasul, în care s'a luat.

Dar această fericită corectură ce se aduce învăţământului primar va fi încununată de bogată şi strălucită roadă, numai dacă preotul va vrea să ducă în şcoală, ceeace se aşteaptă: o lume nouă, ideal adevărat, o atmosferă creştinească ortodoxă, cari vor fi asigurate dacă el va fi o personalitate religioasă de primul rang, în al cărui suflet credinţa ortodoxă arde şi dogoreşte ca jarul şi cu atâta putere, încât o aprinde şi pe a celor din preajma lui.

Dar atmosferă şi personalitate însamnă în primul rând atitudine.

Şi atunci, deodată cu preotul, în şcoală, şi prin şcoală între oameni, trebue să se strecoare altă concepţie despre lume şi viaţă, decât cea infiltrată de şcoala de până acum; trebue să ducă o psihologie precisă şi conformă cu aspiraţiile sufleteşti ale omului, şi pe urmele ei o metodologie şi metodă în spiritul ei deosebită de cea în uz astăzi. Şi cu

binevoitoarea d-voastră răbdare, asupra acestora voiu să stărui ceva mai mult plecând dela consideraţia, că viaţa şi faptele şi felul de propoveduire al cuiva emanează firesc din lumea lui spirituală.

Şi la predarea religiei se ţine seamă de cei trei factori ai învăţământului în genere: de elev, de materie şi de propunător. Intr'un anumit înţeles au dreptate ceice susţin, că între ei cel mai însemnat este elevul. Pe el şi lumea lui specifică dela diferitele epoci ale copilăriei şi adolescenţei trebue să-l avem pururea înaintea ochilor noştri de catiheţi. Şi e limpede, că nu e elevul pentru propunător, ci propunătorul pentru elev. Materia unită cu metoda sunt mijloace de educare şi de înmulţire a vieţii sufleteşti. Dar cine mânuieşte această muncă grea? Elevul şi materia cad pe planul al doilea, când privim problema pe laturea aceasta. Eu socotesc de foarte mare, de cea mai mare importanţă în mâna cui încredinţezi educaţia generaţiilor tinere, a oamenilor de mâne. Şi aceasta cu atât mai mult, când e vorba de religie.

Dar ce este religia? Definiţia e tocită de atâta repeţire. Totuşi trebue să răspund. E legătura firească, în care e pus fiecare om încă prin naştere cu tot ce-l încunjură, cu tot ce există, dar mai cu deosebire cu Făcătorul său şi al lumii, legătură, raport, care tot firesc duce la un anumit fel de a vedea şi înţelege totul şi la un anumit fel de a te comporta în mijlocul vieţii. Din însaş definiţia aceasta rezultă, că omul religiei, cu atât mai deosebit propunătorul de religie, are o concepţie proprie despre lume şi viaţă şi despre obligaţiile omului în mijlocul lor.

In ce se rezumă această concepţie? Lumea are un început şi sfârşit, deosebit de cel preconizat de Kant şi La Place şi deosebit de al entropiştilor. Le are dela Făcătorul cel atotputernic şi vecinic, prin carele şi viem şi suntem, şi care poartă grije de tot ce a adus din nefiinţă la fiinţă. De El a fost zidit şi omul, în chip superior, dar nu perfect; i s'a

dăruit însă capabilitatea de perfecţionare până la asemănarea cu Tatăl cel ceresc. Dar nu în trup se găseşte această capabilitate, nici nu e dela materie.

Este o lume a nemuririi. Se dobândeşte prin nestrămutată şi neostoită străduinţă după perfecţiune. După această lume înseteazä omul. In această lume străluceşte Dumnezeu în chip văzut, înţeles mai deplin de noi şi spre El tinde sufletul nostru. El este centrul de gravitaţie al trudei creştineşti şi al vieţii întregii creştinătăţi. Căci „Se doreşte sufletul meu spre Tine, Doamne, cum se doreşte cerbul spre izvoarele munţilor", cum se exprimă psalmistul şi „Ne-ai făcut Doamne să tindem spre Tine şi neliniştit, fără odihnă este sufletul nostru până nu Te aflä", cum zice fer. Augustin.

Din nemurire ni s'a rupt o fărâmă de viaţă şi acolo trebue să o întoarcem curată.

Această concepţie trebue să o ducă preotul în şcoală. Pentrucă altă concepţie stăpâneşte azi. Mărturisit ori nemărturisit, conştiu ori inconştiu, lumea şi viaţa, cu toate problemele lor sunt privite prin prismă materialistă şi mecanistă. Viaţa e un produs al materiei şi roabă a conjuncturilor materiale. Şi pe zi ce trece se împământeneşte ideea, că omul este lipsit de libertate de voinţă şi prin urmare de responsabilitate. Drept centru de gravitaţiune al străduinţelor omeneşti e privit pământul de sub picioare, care trebue astfel distribuit încât să nu mai fie al nimănui, ci al tuturora. La fel tot ce a răsărit din el. Mai avem un pas până la totala desagregare sufletească. Şi foarte repede vine vremea când nu ne vom mai răzima pe nimic, deci nici pe pământ. Aceasta a fost şi este apusul oricăror civilizaţii şi culturi.

Şi într'acolo ne târă pe nesimţite şi statul, şi societatea, şi şcoala. Intrarea preotului în şcoală însamnă contrabalansarea lor. In locul lumii care tinde spre apunere, în locul concepţiilor materialiste, mecaniste şi nihiliste, el va duce concepţia spiritualistă şi anume pe cea mai superioară, care

a creat armata de sfinţi, şi despre care Mântuitorul a spus, că nu va trece niciodată. Deci în loc de a pironi privirile oamenilor în pământ, descurajate, cu iubire şi cu blândeţe, cu ştiinţă şi voinţă neînfrântă le va îndrepta spre cerul nemuririi, spre lumea sfinţilor, pentruca de acolo să soarbă puteri nouă, energii creatoare de viaţă robustă. Deci în loc de desagregare, neîncredere şi scepticism va oferi vieţii individuale şi obşteşti razimul solidarităţii omeneşti, provocată şi încălzită de Soarele dreptăţii, şi de convingerea neîncetatei Lui purtări de grije. O metafizică de redresare a marilor puteri ce rezidă în sufletul omului în permanent contact prin firele invizibile ale graţiei divine cu vecinicia, va trebui să ducă preotul în şcoală şi prin ea în viaţa obştească. Din ea va trebui să ţâşnească fiecare gest, fiecare vorbă, fiecare faptă, toată atitudinea lui. Prin urmare, aşa să între preotul în şcoală, încât micii lui credincioşi în el să afle modelul vieţii creştineşti adevărate, model care poartă vie în suflet lumea spiritului, perfecta cultură a inimii şi perfecta consonanţă a vorbei lui cu fapta cea de fiecare clipă. De vor vrea să o ducă toţi cu aceeaşi râvnă şi în aceeaş măsură, vom fi martorii unei mari redeşteptări spirituale şi morale a neamului, a ţării şi Bisericii noastre. Vom fi pe drumul de a întemeia real împărăţia lui Dumnezeu pe pământul românesc.

In al doilea rând va duce luminile unei psihologii precise şi conforme cu aspiraţiile sufletului omenesc şi ale copilului. El ştie al cui slujitor este şi ştie ce vrea.

Astăzi sunt la modă mai multe concepţii despre suflet şi puterile lui. Unii neagă categoric existenţa sufletului; nu există decât materie şi energie materială. Pe unii îi jenează şi-i pune în încurcătură fenomenele proprii vieţii sufleteşti. Aceştia nu-i neagă existenţa. Il declară însă produs al materiei. Alţii vorbesc de fenomene psihologice, de volinţionisme, de tendinţe, dar ocolesc cu grije să vorbească

despre suflet drept ceva ce există real. Dacă totuşi sunt constrânşi să dea o definiţie, spun că e totalitatea fenomenelor psihice, ca şi când o sumă de lucruri şi lucrări ale cuiva ar fi tot una cu omul, care le-a făcut. Deci avem de a face cu o Psihologie fără suflet. In general Psihologia din şcoala de azi e rodul acestor concepţii de bază.

Concepţiile amintite strâmtează orizontul, stinge elanul, restrânge noţiunea de educaţie, limitează însaş educaţia la câteva clişee de pedanterie găunoasă, fără miez, şi pune pe educator în situaţia dureroasă de a nu-şi mai putea da seama ce urmăreşte prin munca lui istovitoare. Ce va duce oare în viaţă un copil trecut prin baia razelor educative emanate din astfel de concepţii?

Preotul va duce în şcoală o Psihologie cu suflet. O convingere psihologică precisă şi clară. Omul e dihotom, are trup şi suflet. Sufletul e schinteie divină. El e celce face viu. E mai mare decât trupul şi decât toate bogăţiile lumii. Nici filozofie, nici ştiinţă, nici artă, nici progres, nici economie, nici finanţe, nici armată, nici un fel de organizare, nu se poate concepe fără ca reala contribuţie şi sforţare a unui suflet omenesc să le „creeze" din elementele puse nouă la îndemână de marele Ziditor a toate. Sufletul e chipul lui Dumnezeu în noi. Şi ni s'a dat să facem în lume lucrurile lui Dumnezeu. Inzestrat prin urmare de Cel de sus cu putere de a cunoaşte, de a simţi şi de a voi, distribuite fiecăruia în chip deosebit, — distribuţie la care au parte de răspundere şi părinţii, — cu cari lucrând, nu îngropându-le, putem să ne desăvârşim până la o anumită vârstă duşi de mână de alţii, de acolo încolo de voinţa proprie, dar în permanenţă şi de doritul har dumnezeesc, până la maximul perfecţiunii, până la dobândirea asemănării morale cu absolutul însuşi. Pentru noi creerul şi nervii sunt ceeace sunt centrala şi firele telefonice. Nici centrala, nici firele nu creiază vorbele şi cugetările, cari se transmit prin ele şi dacă vre-unul din ele se strică, nu se mai poate comunica. Aşa

şi creerul, centrala nervilor, şi înşişi nervii sunt mijloace prin care două lumi, lumea spirituală se pune în contact cu lumea senzorială; de se strică centrala sau firele, nu se mai poate comunica, ori în anumite cazuri nu normal. Sunt un mijloc de manifestare al sufletului nostru; atât. Prin urmare ştim ce este sufletul, ce aspiraţii are, şi atunci ştim ce vrem, când vrem să operăm în acest domeniu. Cu cât catihetul va avea mai clare aceste concepţii şi noţiuni, cu atât va lucra mai uşor, mai conştiu, şi va binemerita mai mult dela oameni şi dela Domnul. Ele lămuresc şi concepţia spiritualistă despre lume şi despre viaţă şi lămuresc cum trebue puse problemele lor şi ajută munca de spiritualizare a lumii.

In lumina acestei Psihologii va studia problema religioasă în şcoala primară, programa de materii, planul analitic, şi va studia şi va educa sufletul copilului.

Metodologia întemeiată pe această Psihologie ne va arăta felul cum să procedăm practic, pe teren, pentruca lumea aceasta spiritualistă cu puterile ei să devie o realitate vie şi activă şi în sufletele altora. Deci emană firesc din metafizica propunătorului. Şi în această privinţă încă cred, că e bine să fie precizate unele noţiuni.

Scopul predării religiei în şcoală, după unii e formarea caracterului, după alţii formarea caracterului religios-moral. Spun prea puţin. Mai întâi caracterul nu se formează, ci se desvoltă. După ortodoxie se desvoltă până ajunge caracter creştin ortodox, ceeace înseamnă totodată şi membru conştiu şi activ al Bisericii sale. Un protestant poate desvolta caracterul viitorul său coreligionar, ca să devie numai religios-moral, constituind o „biserică“ aparte sau nici o biserică pe lumea aceasta. Dar nu cred, că va admite acest scop învăţământului religios un romano-catolic, care crede, că biserica e totul şi individul prea puţin, unde societatea e suverană şi individul redus la un simplu „ins“. Cu atât mai puţin se va împăca ortodoxia, care priveşte creşti-

nismul în alt chip. Ea rosteşte cu Domnul: „Impărăţia mea nu e din lumea aceasta“ deşi începe pe pământ; individul e tot atâta de scump cât este şi societatea. Individul se va supune şi va sprijini societatea, societatea va ocroti şi va ajuta să progreseze individul. Ambii trebuesc armonizaţi, căci numai aşa se întemeiază cu adevărat împărăţia lui Dumnezeu pe pământ. Cum se vede din acest rezumat succint al ortodoxiei pe pământ, ea este un fel de a cugeta, a simţi şi a voi deosebit, deci un fel propriu de a trăi. Şi dacă pornim dela psihologia care ne vorbeşte de cele două instincte fundamentale din om, dela instinctul conservării proprii şi cel al speciei, vom vedea că felul ortodoxiei este cel mai conform cu firea şi prin spiritualitatea lui cel mai superior. Invăţământul nostru religios de orice fel nu-şi poate fixa alt scop decât pe cel al ortodoxiei, deci de a desvolta în copilul mic caracterul mare creştin ortodox, făcând din cugetarea lui cugetare nobilă creştină ortodoxă, din simţirea lui simţire nobilă creştin-ortodoxă, din voinţa lui voinţă tare creştină ortodoxă, prin puterea învăţăturii şi a harului divin.

Mai practic pusă problema învăţământului nostru religios ar fi: să facem din fiecare viitor creştin un membru conştiu şi activ al Bisericii. Pentru aceasta se cere însă ca lecţiile să fie astfel întocmite şi predate, încât biserica dogmatică, biserica morală, biserica istorică, biserica liturgică şi canonică şi raportate la viaţa care curge neîncetat pe lângă noi, să nu fie pierdute din vedere nici o clipă, ci să fiinţeze viu şi permanent în sufletul prelegătorului. Cu alte cuvinte, tot ce se face în şcoală la religie să plece dela biserică pentru a duce sufletele prin viaţă la biserică. Acesta e marele principiu metodologic ortodox. Urmându-l, învăţământul religios devine şi practic şi activ, şi religia nu e un „obiect“ de învăţământ, nici ceva pentru dumineci şi sărbători, ci viaţă pentru viaţă.

Ce materie să se predea şi cum să procedăm

în lecţie e subiectul altor conferinţe. Nu mă voi opri la consideraţii proprii lor. Vreau să ating doar în treacăt o chestiune de metodă în rezolvirea căreia se greşeşte mult. Ortodoxia are în vedere sufletul omenesc întreg, nu numai cunoaşterea, sau numai simţirea, sau numai voinţa. Ortodoxia e şi cugetare — dogmatica e „Logica" ortodoxului, — şi simţire — cultul, — şi voinţă — morala, istoria, dreptul, — şi conformă ortodoxiei şi complectă e predarea care ţine seamă de ele deopotrivă, armonizându-le. Deci se va feri de silogistica pură herbarth-zilleriană, fiind prea raţionalistă, dar şi de şcoala activă în sensul de a se adresa numai inimei, sentimentului, după metoda Charelmanu-Nisipeanu. La religie şcoală activă adevărată n'au avut decât catehumenatele şi şcolile mănăstireşti ale Bisericii ortodoxe din secolul III—VII, când teoria era *imediat* practicată cu toată pietatea în biserica, în care se ţineau lecţiile cu evlavia cuvenită locului şi materiei, sau în biserica din nemijlocita apropiere de şcoală, şi spre acest fel de învăţământ trebue să tindem.

Dar ca munca preotului să dea roada dorită, preotul trebue să mai ducă ceva în şcoală.

Prin felul lui de a fi, prin prezenţa lui să ducă atmosferă propice învăţământului religios. In jurul fiecărui om stăruie o anumită atmosferă. Preotului i se cere cea a sfinţilor. Şi prin ea trebue să convingă pe micii copilaşi, că el e reprezentantul lui Dumnezeu şi al bisericii în lumea lor mică şi curată.

Ori Dumnezeu este iubire, cum ne spune sf. ev. Ioan în prima epistolă sobornicească. Şi reprezentantul Lui intrând în lumea copiilor trebue să ducă iubirea caldă, dulce, luminoasă, indulgentă şi înţelegătoare a Domnului, care să adune pe copii în jurul lui, cum adună cloca puii sub aripile ei, şi să facă pe copilaşi să-l întrebe oridecâte ori îl văd: „Când mai vii la noi? Când mai ţinem religie?" Prezenţa lui între copii să provoace bucurie duhovnicească. Şi e ştiut de toată lumea, că prin drago-

stea arătată copiilor se întră la inima părinţilor lor. Deci şi lor să le producă bucurie similară.

In nişte note de călătorie ale cuiva am citit următoarele: Călătorul s'a nimerit în seara de Crăciun în o şcoală primară de stat din Paris. Brad, lumini aprinse, daruri ispititoare, copii şi public mult. Şi pentru toate cântece, declamări şi un discurs din partea învăţătorului. Copiii stăteau grav, reci, supărător de serioşi. Aproape de sfârşitul serbării întră şi preotul parohiei pe teritorul căreia se afla şcoala. Ca prin farmec copiii s'au schimbat. O bucurie de nedescris. Incep să zimbească dulce, cu simpatie. Sunt nerăbdători. Nu-i mai atrag corurile, discursurile, cadourile. Indatăce disciplina le îngăduie se duc deadreptul la preot, chiar în poala lui şi cerşesc mângăierile lui părinteşti. Prin dragostea lui dovedită copiilor la lecţiile de religie adusese pe Mesia, cel născut în iesle, în mijlocul serbării, care fără el era o paradă fără suflet. Aici aşi dori să ajungem şi noi.

Pururea va imita în procedare cu slabele lui puteri omeneşti pe Domnul nostru Isus Hristos. Aşa cum trata Domnul pe cei umili şi nenorociţi ai vieţii, aşa va trata el pe micii copilaşi.

Pe lângă pregătire temeinică teologică, pedagogică şi ştiinţifică, pe lângă cât mai temeinică pregătire a lecţiilor singuratice, va duce exactitate, corectitate, imparţialitate, dreptate deplină. La acestea copiii mici sunt foarte sensibili şi provoacă imitare din partea lor dacă preotul dă dovadă de ele, şi rezistenţă la orice încercare, dacă nu le are.

Şi tonul, şi gestul lui să fie de sfânt, de părinte; natural, blând şi pacinic. Şi chiar când ceartă, dacă vreodată e pus în situaţia aceasta, să nu folosească cearta care umileşte, care striveşte, care ucide, ci care îndreaptă, înalţă, sfinţeşte. Disciplina să nu fie rodul asprimii, al silei, al fricei de pedeapsă, ci al dragostei faţă de Dumnezeu, faţă de Religie şi de propunătorul ei.

Cu un cuvânt, din toate micii copilaşi să simtă, că în lumea lor şi în şcoala lor s'a coborât „cer nou şi pământ nou“, viaţă nouă şi trimisul lui Dumnezeu.

Iată tot arsenalul sufletesc, cu care va intra adevăratul preot în şcoala primară. Nu li le va spune acestea micuţilor, nu le va spune nici părinţilor, nici colaboratorilor săi învăţători, nu de teoria lor e nevoie, ci le va purta vii şi permanente în sufletul său. Ele îi vor crea şi-i vor dicta *atitudinea* corăspunzătoare şi-i vor spune limpede ce vrea, ce trebue să vrea şi să urmărească în şcoală. Aşa va duce concepţia creştină şi duhul creştinesc cel adevărat acolo unde poate rodi spre săturarea tuturor. Căci a venit vremea şi acum este când s'a început a se trage linie demarcaţională singură între ce al lui Hristos şi al lumii acesteia. S'a tăiat calea compromisului. E ceas hotărâtor. Şi sufletele trebuesc ridicate, până la înălţimea lui.

Dar acestea nu le va putea duce cu sine de nu va sta în permanent contact cu marile realităţi transempirice prin rugăciune, prin har divin, prin deasa cetire a Sfintei Scripturi şi prin adâncă meditare asupra marilor probleme religioase ale ortodoxiei. Evanghelia Domnului, duhul ei şi însuşi pe Mântuitorul să le simtă prezente în continuu în inima sa. Şi să muncească. Ora et labora! Te încrede în Domnul! Şi iubeşte pe cei mici ca pe fiii tăi. Iată toată legea ta pedagogică, preotule catihet.

Din evanghelie va băga de seamă, că a învăţa e prima obligaţie, pe care a primit-o prin hirotonie dela Domnul. Căci a zis întâi: „Mergeţi şi învăţaţi toate neamurile“, şi apoi numai „botezaţi-le“ şi conduceţi-le. Şi în epistola către Corinteni va găsi cuvintele: „Vai mie de nu voiu binevesti“. Şi va afla undeva scrise şi cuvintele Sf. Ioan Gură de Aur: „Aceasta e pentru mine preoţia: a binevesti“. Hotărât şi celor mici şi celor mari. Şi de va cugeta şi mai cu deadinsul asupra obligaţiilor lui de părinte, va găsi, că fiul lui duhovnicesc dela naştere şi până

la moarte nu încetează nici o clipă a-i fi fiu, nici chiar când e la şcoală, având datoria să-l îngrijească şi să-i ajute să devie cu adevărat fiul împărăţiei lui Dumnezeu.

Intrând în şcoală, preotul a ajuns să-şi exercite plenitudinea puterii şi a rolului său. Deci trebue să o facă cu bucuria omului, căruia i s'au asigurat toate drepturile şi i s'a deschis terenul de muncă, ce i se cădea. E uşor? Răspund hotărât: nu! Dar nici imposibil. Şi e atâta de plăcut, dupăce ai început!

O concepţie clară creştină ortodoxă despre lume, viaţă şi ortodoxie;

O psihologie precisă şi corăspunzătoare nizuinţelor omeneşti, creştină, cu suflet, de care trebue să îngrijim cum învaţă Biserica;

O precizare a scopului învăţământului religios ortodox, o metodă creştinească corăspunzătoare şi un model de viaţă asemănător marilor personalităţi de sfinţi ortodocşi, iată tot ce se cere preotului să ducă în şcoală, pentruca să facă să se reverse asupra ei lumină nouă, lumina Domnului, şi în câţiva ani să se învioreze viaţa credincioşilor şi a Bisericii, să se întrămeze neamul şi să se întărească statul prin soliditatea caracterelor ortodoxe, pe care se va putea răzima. Greutăţile începutului se vor birui prin căldura sufletului.

Să voiască numai preotul şi îndată îi va ajuta şi Domnul cu harul său, pe care să nu întârzie şi să nu pregete a-l cere neîncetat. Căci să nu uite catihetul niciodată: „Iată Eu cu voi sunt până la sfârşitul veacurilor“ şi „Se va da vouă, ce să grăiţi în ceasul acela“. Amin.[1]

Prot. GH. MAIOR,
profesor de relig e.

[1] Mat. 28, 20, Luca 12, 12.

CATOLICISMUL ŞI CULTURA MODERNĂ.

[Urmare].

Papa cu intenţia de-a mai domoli aprehensiunile numi ca arhiepiscop la Praga pe profesorul universitar Dr. Kordac, un ceh, rupând astfel şi cu tradiţia de-a încredinţa acest scaun numai unui nobil. In Oct. 1919 se crează totuşi relaţii cu Vaticanul şi Micara fu însărcinat de papa să-l reprezinte în Praga. Dar încă la întrarea în ţară, ziarul lui Benes „Ceske Slovo" îl numi „spion al Romei", venit să-i identifice pe preoţii reformişti, iar Masaryk declara la protestele contra exproprierii mănăstirilor: „Viena a căzut, acum e rândul Romei" sau „Programul nostru e Tabor" sau „Să nu ne înşelăm: sub clericalism înţeleg catolicismul".

La începutul anului 1920 se înfiinţă consulatul ceh în Vatican, al cărui titular Dr. Krofta îşi prezentă în 22 Martie papei scrisorile de acreditare, iar în toamna aceluiaşi an primi şi Micara calitatea de nunţiu pe lângă guvernul ceh.[1]

Reformiştii, conduşi de K. Farsky, văzând că papa nu le satisface doleanţele, hotărâră în 8 Ian. 1920 cu 140 voturi contra 66 crearea unei Biserici autonome. Intr'un apel se descrise poporului scopurile Bisericii celei nouă, ce luă numele „Biserica naţională ceho-slovacă". O săptămână mai târziu, în 15 Ianuarie 1920, papa răspunse cu condamnarea ei. Dintre preoţii cari votară pentru noua Biserică, rămaseră peste puţin numai 60, dar aceştia cu desăvârşire hotărâţi. O mare parte de popor însă trecu în ea cu mare entuziasm. După un an deja se declaraseră pentru ea 525.333 de persoane.[2]

[1] v. Lama op. c. 281—287.
[2] M. Novak art. cit.

Biserica cea nouă îşi traduse rânduielile cultului în limba cehă, şi-şi dădu o constituţie proprie, recunoscută de stat în 15 Octomvrie 1921. Ea primi şi sistemul episcopal, însă o mare greutate se ivi din cauza hirotonirii episcopilor, deoarece doreau ca episcopii lor să aibă succesiune apostolică. Aceasta însemna să intre în legătură cu vre-o Biserică apostolică. Se trată cu Anglicanii şi cu Vechii-catolici, dar fără rezultat. Atunci se îndreptară spre Biserica ortodoxă sârbească. In 20 Septemvrie 1921 Sinodul arhieresc sârbesc a ales episcop în Moravia-Silesia cu reşedinţa în Olmütz pe preotul Dr. Matei Paulik, în eparhia apuseană cu reşedinţa în Praga pe Dr. Carol Farski şi în eparhia răsăriteană cu reşedinţa în Cutna-Gora pe preotul Dr. Parjik. Primul deveni îndată monah ortodox cu numele de Gorazd şi la 25 Septemvrie acelaş an e hirotonit episcop în Belgrad.[1] Cei mai mulţi când văzură că Sinodul sârbesc, pretinde deodată cu hirotonia, o mărturisire ortodoxă de credinţă nu mai voiră să ştie de legăturile cu ortodocşii. Ceilalţi doi aleşi nu se mai prezentară la hirotonie.

In anul următor Farsky, publică un Catehism cehoslovac. Unii îl primiră, alţii, cari se declarară pentru Biserica ortodoxă, nu. Biserica naţională era turburată acum de o orientare „cehă“ şi de una „ortodoxă“. Această aşanumita „criză ortodoxă“ sfârşi la adunarea din 29—30 August 1924 din Praga. Cei orientaţi ortodox fură siliţi să se mărturisească pe faţă pentru Biserica ortodoxă.[2] Gorazd îşi luă reşedinţa în Praga şi începu să organizeze comunităţile ortodoxe, în dependenţă de Patriarhul sârbesc. Dar şi ramura ortodoxă fu turburată de o nouă schismă. Impotriva lui Gorazd, hirotonit de Sârbi, se ivi arhimandritul Savatie hirotonit de Patriarhul din Constantinopol.[3]

---

[1] R. Kazimirovici, Situaţia actuală de drept bisericesc a Bisericilor ortodoxe răsăritene, trad. de Uros Kovincici şi Dr. N. Popovici, Arad, 1927, pag. 81–2.

[2] M. Novak, art. cit.

[3] R. Kazimirovici, op. c. 82—3.

La adunarea din August 1924 Biserica națională își dădu o nouă definiție: „Biserica cehoslovacă e formată de acei creștini, cari voesc să umple năzuințele morale acomodate timpului și cunoașterea științifică cu Duhul lui Hristos, cum se păstrează în Sf. Scriptură și în Tradiția veche — iar pentru națiunea cehă îndeosebi în mișcarea husită și a fraților cehi". In locul hirotoniei se mulțumiră cu simpla instalare a episcopilor în oficiu. Astfel fură instalați în 5 Ianuarie 1925 ca episcop al eparhiei Praga K. Farsky, care e în acelaș timp șeful întregei Biserici și poartă titlul de patriarh, pentru eparhia de răsărit G Prochaszka, iar pentru cea moravă-sileză F. Stibor. La 1926 murind Farsky, i-a urmat Prochaszka. Azi Biserica numără circa 1 milion suflete.[1]

Turburările din faza organizării și activitatea febrilă a clerului catolic a împedecat prăbușirea catolicismului în Cehoslovacia. Mai mult de 10 mil. din populație a rămas la vechea credință.[2] Pentru lămurirea situației lor erau necesare tratativele cu Roma. Guvernul era străbătut de intenția să separe Biserica de stat, spre a înlătura marile privilegii de cari se bucura Biserica apuseană, față de celelalte culte.[3] In Februarie 1921 Benes apărù în Vatican, căutând să obțină asentimentul pentru o separație pretinoasă a Bisericii de stat, pentru exproprierea unei părți a averilor bisericești, pentru numirea sau propunerea episcopilor din partea statului. Nu obținu însă nimic din acestea. O mulțime de conflicte avură loc în chestiunea ocupării scaunelor episcopale în Slovacia, guvernul pretinzând că este moștenitorul drepturilor casei de Habsburg de a numi sau de a propune ea episcopii. Deocamdată, până la găsirea unei soluții, papa trebui să numească numai administratori.

[1] M. Nowak art. cit.

[2] Mila Liscova. The Religions Situation in Czechoslovakia, Praga, 1925, pag. 36.

[3] Ebenda 37.

In Maiu 1924 Benes e iarăşi în Vatican. Soluţia era cu atât mai greu de găsit, cu cât o bruscare a Vaticanului l-ar fi costat pe Benes ieşirea din coaliţia guvernamentală a partidului popular ceh [catolic], iar o cedare, părăsirea de către social-democraţi şi naţional-socialişti.[1] Partidul popular slovac, cu mult mai clerical nu făcea parte din guvern. In toamnă în 26 Noemvrie 1924, atmosfera fu turburată şi mai mult de epistola pastorală a episcopatului slovac, prin care oprea pe credincioşi de a se înscrie, de a simpatiza sau de a vota cu partidele comuniste, socialiste sau în general cu acelea cari sunt pentru şcoala laică şi pentru scoaterea religiei din şcoală. Se văzu în această manifestare un „atentat împotriva Republicei şi a instituţiilor ei". Guvernul declară că epistola „e îndreptată contra partidelor dela conducere şi cu aceasta contra Statului". Ministrul pentru Slovacia dispuse îndată confişcarea şi preoţii fură împedecaţi s'o cetească,[3] iar cei cari o cetiră fură arestaţi.

La 13 Ianuarie 1925 lansară şi episcopii din Boemia şi Moravia o declaraţie comună, că episcopii slovaci şi-au împlinit numai datoria apărând „credinţa şi morala creştină contra rătăcirilor moderne ale naţionalismului şi ateismului, pe cari anumite organizaţii socialiste, comuniste şi nihiliste le-au luat ca bază ştiinţifică a programului lor economic". Se crezu că inspiratorul epistolei este nunţiul Marmaggi şi toată presa îl acuză pentru aceasta. Guvernul declară: „procedura episcopilor e condamnabilă, deoarece toate proiectele de legi dovedesc voinţa fermă a guvernului de a soluţiona pe cale paşnică chestiunile religioase".

In timpul acesta guvernul pregătea legea pentru regularea sărbătorilor şi legea „interconfesională". In prima lege se prevedea ridicarea zilei de 6 Iulie,

---

[1] V. Lama op. c. 292—299.

[3] Chr. W. Nr. 7–8 din 19 Februarie 1925, col. 187, v. Lama op. c. 303—306.

când a fost ars pe rug eroul național Huss, la rangul de sărbătoare națională și suprimarea din rândul sărbătorilor naționale a zilei de 5 Iulie, închinată lui Nepomuk. Nunțiul protestă oral și în scris la ministrul de externe, că se pregătesc legile acestea fără convenirea cu Scaunul papal și se întroduce sărbătoarea unui eretic. Străduințele papale de a solidariza cu opoziția sa și partidul popular ceh, ce făcea parte din guvern, fură zadarnice. Parlamentul votă ambele legi în Aprilie 1925. Prima sărbătoare a lui Huss, în 6 Iulie 1925, decurse cu mare pompă, sub patronajul lui Masaryk, membru în comitetul de aranjare fiind însuși primul ministru Svella. In aceeaș zi, seara, nunțiul Marmaggi fu revocat telegrafic dela Praga.[1]

Cu toate aceste conflicte, la 2 Februarie 1928 s'a convenit între Cehoslovacia și Scaunul papal asupra unui aranjament, numit *Modus vivendi*, relativ la delimitarea diecezelor și numirea episcopilor. Toate celelalte chestiuni sunt lăsate în suspenzie și, se poate deduce, guvernul cehoslovac poate legifera singur. Nu se face aluzie nici la regimul învățământului, nici la actele de stare civilă. Nu se amintește nici de sărbătoarea lui Huss care a provocat plecarea nunțiului Marmaggi. Tăcerea aceasta dovedește că papa ia față de stările de fapt o atitudine mai conciliantă. După aranjamentul portugez, acesta e cel mai avantajos și mai conform cu suveranitatea Statului. E de mirare cum a putut guvernul cehoslovac să ajungă cu papa la un acord, care lasă libertate Statului în atâtea și atâtea chestiuni, în cari față de alte State intransigența papală a dus la ruperea de relații, la răsboiul fățiș.

Principala dispoziție a aranjamentului este principiul, stabilit și în alte Concordate, că nici o parte de țară nu depinde de vre-o dieceză din afară și nici o dieceză cehoslovacă nu se întinde peste graniță. Dotațiunea diecezelor se va stabili ulterior

[1] V. Lama op. c. 306—317.

printr'un acord preparat de două comisii, una formată de Curie şi compusă din delegaţii diecezelor interesate sub preşedenţia reprezentantului papal, alta formată de Stat şi compusă din reprezentanţii diecezelor interesate şi de experţi. Imobilele şi mobilierul bisericesc sequestrat de stat rămân aşa până la stabilirea acelui acord, însă pot fi folosite de Biserică. Aşezămintele ordinelor şi congregaţiunilor de pe teritorul cehoslovac nu vor depinde de superiori din străinătate, ci se vor constitui în provincii pentru Cehoslovacia, iar dacă nu-i posibil, vor depinde direct de conducerea generală [dela Roma]. Numirea episcopilor o face papa, dupăce guvernul va declara că n'ar avea vre-o obiecţiune de ordin politic. Caracterul acestei obiecţiuni e definit, pentru primaoară într'un concordat, ca „motive în legătură cu siguranţa Statului, ca d. ex. candidatul ales să nu se fi făcut culpabil de-o activitate politică iredentistă, separatistă sau îndreptată contra Constituţiei sau contra ordinei publice a Statului" [Art. IV].[1]

[Va urma]

Dr. D. STĂNILOAE.

[1] Vezi textul în L'Eur. Nouv. Nr. 523 din 18 Feb. 1928 p. 237 urm.

CUM SĂ SE PREDEA ÎNVĂȚĂMÂNTUL RELIGIOS ÎN ȘCOALA PRIMARĂ?

— ÎNDRUMĂRI METODOLOGICE. —

Lăsați pruncii să vină la mine.
(Matei 19, 14).

Mântuitorul nostru Isus Hristos a adus lumină și viață pe pământ. Adevărata viață începe deodată cu venirea Lui în lume. „Și viața s'a arătat și o am văzut și mărturisim și vestim vouă viața cea vecinică, care era la Tatăl și *s'a arătat nouă*" [I Ioan 1, 2].

Hristos a adus cerul pe pământ; pace neîndoielnică și viață adevărată nu este și nu poate fi decât sub jugul Lui.

El ne-a însărcinat pe noi, slujitorii săi, să-i continuăm opera, numindu-ne sarea pământului și lumina lumii.

Prin preoția creștină, Mântuitorul trăiește și printr'ânsa lucrează dealungul veacurilor.

Prin noi, păstorii de suflete, Mântuitorul își chiamă și azi pruncii atât de dragi Lui; ei vin cu bucurie și-L privesc plini de încredere, citind în ochii Lui bunătatea și iubirea. Ei sunt nădejdile noastre de viitor și prin ei se întărește și perpetuează creștinismul.

Porunca Mântuitorului de a-L propovedui pe El și înaintea celor mici este categorică: „Și chemând Isus un prunc l-a pus pe el în mijlocul lor și a zis: ...Cine va primi pe un prunc ca acesta întru numele Meu, pe Mine Mă primește. Iar cine va sminti pe unul din acești mici, cari cred întru Mine, mai de

folos i-ar fi lui, ca să-şi spânzure o piatră de moară de grumazul lui şi să se înece întru adâncul mării" [Matei cap 18, 2–6].

Din aceste cuvinte desprindem obligaţiunea de a catehiza *noi*, de a duce *noi* la Hristos pe mieluşeii, pe cari El îi iubeşte atât de mult şi pe cari trebue să-i iubim şi noi.

Nimeni nu se mai poate îndoi azi, că educaţia religioasă este un drept incontestabil al copilului.

Copilul nu este numai al părinţilor, cari l-au născut, ci şi al societăţii, în mijlocul căreia trăeşte, şi al naţiunii care-l ocroteşte.

„Omul are drept la religiune, tot aşa cum are drept la un acoperiş, care să-l adăpostească împotriva furtunei şi vântului". [Pr. Dr. Marin C. Ionescu, Inima e cârmaciul minţii, după R. Kabisch, Wie lehrnen wir Religion 7—8, 2].

Dar dacă copilul are acest drept incontestabil la educaţia religioasă, cum să catehizăm, ca să ducem o atmosferă religioasă în şcoală, şi ca să izbutim să formăm în sufletele plăpânde convingeri religioase şi un ideal religios?

La această întrebare voi încerca să dau răspuns în cele ce urmează.

Scopul învăţământului religios nu poate fi îngrămădirea cunoştinţelor teoretice, ci stabilirea unui raport firesc între Dumnezeu şi om, raport bazat pe profunde convingeri religioase, cari duc la adevărata viaţă religioasă, la contactul sufletului cu Dumnezeu, cu Hristos, care ne-a adus mântuirea.

De aceea, religia nu se învaţă, ci se trăieşte, căci ea nu este învăţătură, ci viaţă.

„Religia este o zestre tainică a sufletului omenesc şi copiii vin la Isus în chip spontan şi nesiliţi de nimeni. Copiii trebue să-L cunoască pe Isus şi să-L iubească". [Pr. Dr. Marin C. Ionescu, Inima e cârmaciul minţii, pag. 28].

La catehizaţie trebue să avem deci în vedere înainte de toate pe copii, cărora le propoveduim,

după aceea trebue să avem o orientare deplină şi precisă asupra divinului Invăţător, pentru care vrem să-i câştigăm şi apoi trebue să ne gândim, cum i-am putea încălzi pe copii pentru El şi pentru Biserica Lui.

Avem aşadară o problemă de psihologie infantilă, o problemă de teologie şi în sfârşit o altă problemă de pedagogie religioasă. [Pr. Dr. Marin C. Ionescu, Inima e cârmaciul minţii. Catehetica vremurilor noastre, pag. 29].

Copilul intră în şcoală cu sentimentele religioase aduse din casa părintească, deci primele sentimente religioase are să le înfiltreze în sufletul lui casa părintească. Cercul intim familiar, raportul de iubire dintre tată şi mamă, dintre părinţi şi copii şi dintre fraţi între sine, întărit prin rugăciunile creştineşti din familie, trebue să sădească în elevi, încă înainte de a intra în şcoală, cucernicia faţă de lucrurile sfinte, iubirea şi încrederea în Dumnezeu.

Aceste sentimente sunt baza religiunii şi totodată baza şi punctele de mânecare ale învăţământului religios. [Dr. Onisifor Ghibu, Plan de învăţământ şi îndreptar metodic pentru şcoalele poporale confesionale, pag. 87].

Aceste baze ale religiosităţii, puse în casa părintească, se vor cultiva, întări şi lărgi prin mijloacele educative, ce-i stau la îndemână preotului-catihet.

Aceste mijloace educative ar putea fi grupate astfel:

I. Viaţa şcolară.
II. Invăţământul religios propriu zis.
III. Cercetarea bisericii.
IV. Spovedania în şcoală.
V. Personalitatea.

Vom cerceta pe rând aceste mijloace educative:

I. Viaţa şcolară.

Intre preotul catihet şi între elevii săi trebue să fie un raport intim de părinte şi copil.

Cuvintele Mântuitorului „Lăsaţi pruncii să vină la mine“ presupun o adâncă iubire faţă de copii.

Fără această iubire preotul catihet nu izbuteşte să ducă o atmosferă religioasă în şcoală. Foarte preţioase sunt sub acest raport cuvintele Sf. apostol Pavel către Corinteni: „De aş grăi în limbi omeneşti şi îngereşti, iară dragoste nu am, făcutu-m'am aramă sunătoare şi chimval răsunător" [I. Cor. cap. 13, 1].

Copiii trebue să aştepte cu bucurie ora de religie. Această oră îl va face pe Isus plăcut şi iubit copiilor, încât ei se vor simţi legaţi sufleteşte de El.

II. Invăţământul religios propriu zis. [Programa analitică].

Preotul-catihet nu va uita nici o clipă, că învăţământul religios trebue să fie *uşor* şi *plăcut, intuitiv, unitar, psihologic, practic, bisericesc* şi *concentric.* [După Pr. Dr. Marin C. Ionescu, Inima e cârmaciul minţii. Catehetica vremurilor noastre].

Invăţământul religios să fie uşor şi plăcut, potrivit cu vârsta şi puterile sufleteşti ale copiilor, — după cuvintele sf. apostol Pavel: „Cu lapte v'am hrănit pe voi, iar nu cu bucate, că încă nu puteţi" [I. Cor. 3, 2].

Invăţământul religios să fie *intuitiv,* după pilda dată nouă de Mântuitorul.

Mântuitorul se aseamănă pe Sine cu păstorul cel bun, pe fariseii cu mormintele văruite pe dinafară, — cu lupii îmbrăcaţi în piei de oi, moartea o asamănă cu somnul.

La instituirea sf. taine Isus a ales semne exterioare: apă, pâine, vin, unt de lemn etc. — tot aşa s'a adresat simţurilor omeneşti şi când a săvârşit minunile. Inainte de a vindeca pe orbul din naştere, a scuipat în ţărână şi i-a uns ochii cu tină şi i-a poruncit să meargă să se spele în lacul Siloam.

Cele mai preţioase piese ale învăţăturii intuitive a Domnului sunt desigur parabolele Lui.

Dar Isus foloseşte adeseori contraste: lumina şi întunerecul, mândria şi smerenia etc.; adeseori maxime morale: Doctore, vindecă-te pe tine însuţi! Nu au nevoe cei sănătoşi de doctor, ci cei bolnavi!

Aceasta este calea, pe care trebue să meargă şi catihetul, ţinând însă totdeuna seama, ca să nu scoboare niciodată lucrurile sfinte prin asemănările, pildele, proverbele sau exemplele, ce le va folosi în predarea sa.

Exemple preţioase de intuiţie se pot lua din vieţile sfinţilor, din istoria bisericească, din istoria patriei şi viaţa oamenilor celebri.

Cunoaşterea adâncă a naturii poate servi deasemenea ca material intuitiv pentru cele mai multe lecţiuni de religie.

Isus face atât de des apel la această carte a naturii, pururea deschisă înaintea ochilor noştri. Astfel El vorbeşte de ţarină, sămănător, sămânţă, neghină, crin, smochin, vie, viţă, oi, păstor etc.

Cartoanele cu texte biblice, apoi tablourile religioase, servesc ca material intuitiv de o deosebită importanţă.

Invăţământul religios trebue să fie *unitar*.

Invăţământul religios trebue să desvoalte în chip armonios toate puterile sufleteşti ale copilului, ţinându-se seama de legătura strânsă dintre religie şi celelalte obiecte de învăţământ, în aşa fel, încât catihetul va face din orice adevăr ştiinţific o coroană puternică pentru edificiul religios.

Invăţământul religios trebue să fie *psihologic*, pornind dela cunoscut la necunoscut, principiu pe care îl aplică Mântuitorul nostru Isus Hristos pe o scară foarte largă în propoveduirea învăţăturii Sale. In predica de pe munte El se foloseşte de paserile cerului ca să lămurească ideea abstractă despre provedinţă.

El cere Samarinencii apă să bea, şi apoi vorbeşte despre apa cea vie.

Invăţământul religios trebue să fie *practic*, învăţătura creştinească fiind *viaţă* şi *faptă*, nu numai teorie.

Cunoştinţele religioase, oricare ar fi ele, să fie puse în serviciul vieţii omeneşti a copilului, făcân-

du-se copilul să înţeleagă, că cunoştinţele religioase au cea mai strânsă legătură cu întreg viitorul lui şi cu întreaga lui fizionomie creştinească.

Invăţământul religios trebue să fie *bisericesc.*

Catihetul va da un colorit bisericesc învăţământului religios, ţinând seama de anul bisericesc cu diferitele praznice de peste an, statornicind strânsa legătură dintre evenimentele, ce le prăznuim şi dintre învăţăturile creştineşti. [Obiceiuri de Crăciun, Bobotează, procesiuni religioase etc.].

Invăţământul religios să fie *concentric.*

Orice cunoştinţe noi ar preda catihetul, să nu uite, că centrul, în jurul căruia gravitează totul, este Isus Hristos, pe care-L propoveduim.

Fiindu-i elevului mai apropiat, decât orice, satul său, în care trăieşte, e firesc, ca toate momentele mai însemnate din trecutul Bisericii şi al vieţii religioase a acestui sat să fie scoase în relief şi propuse în şcoală.

In chipul acesta se va face uz de legendele şi tradiţiile cu caracter religios ale fiecărui sat, de poezii poporale religioase, de însemnări şi inscripţii, de monumente istorice [cruci etc.], de bărbaţii vrednici din trecut [preoţi, călugări, dascăli, creştini pioşi, cari au făcut danii]. — [După Dr. Onisifor Ghibu. Plan de învăţământ şi îndreptar metodic pentru şcoalele poporale confesionale].

Se vor utiliza în şcoală întâmplări, ca tempestăţi [grindină], nenorociri şi alte întâmplări nefericite, prezentându-le ca pedepse ale lui Dumnezeu pentru păcatele oamenilor.

Abundenţa în recoltă, donaţiuni pentru binele public, pot fi întreţesute în învăţământul religios sau în serbări şcolare anume, căci ele pot deştepta voinţa spre fapte mari şi înţelegerea pentru ordinea superioară din lume.

Catihetul nu va uita, de asemenea, că întreg învăţământul religios trebue să fie străbătut de ideia ortodoxiei, adecă de convingerea nestrămutată, că

Biserica noastră a păstrat învăţătura lui Hristos, aşa cum a moştenit-o dela El şi dela învăţăceii Lui, a apărat-o în primele veacuri ale vieţii creştine, cu sângele său împotriva păgânilor şi a ereticilor şi a împodobit-o cu cele mai strălucite mărgăritare ale cugetării omeneşti pe timpul sf. părinţi şi a marilor teologi. [Prof. Dr. O. Ghibu. Plan de învăţământ şi îndreptar metodic pentru şcoalele poporale confesionale, pag. 53].

In cadrele acestei religiuni, sufletul creştinului ortodox păzind poruncile şi adevărurile ei găseşte mântuirea sufletească, neavând nevoe să orbecăiască în diferite rătăciri religioase [secte], ce se smintesc neştiind scripturile.

Trecând acum dela observaţiile de ordin general, voi arăta tratarea metodică a istorioarelor morale, a istoriei biblice, a istoriei bisericeşti, a catehismului, a cântării bisericeşti, a rugăciunii şi a tablourilor religioase în şcoala primară.

a) Istorioarele morale.

Alături de rugăciuni şi cântări mai uşoare, aceste istorioare morale au menirea să dea numai o pregătire pentru învăţământul religios propriu zis.

La vârsta de 7 ani viaţa sufletească a copiilor e predominată de fantezie; pentru lumea reală ei n'au încă o înţelegere adevărată.

Istorioarele morale, cari au valoare educativă, pot fi tratate cu folos în şcoală, dacă au forma literară clasică şi corespund gradului de pricepere al copiilor, atât ca fond cât şi ca formă.

Pedagogia mai nouă selecţionează aceste istorioare, excluzând povestirile tendenţioase şi admiţând numai istorioarele cari au fond religios-moral şi în cari întâmplările, raporturile şi caracterele au aparenţele unei realităţi.

Tratarea metodică a istorioarelor morale e în liniamente generale următoarea:

Catehetul împarte istorioara în 2 sau 3 unităţi, după grupurile de acţiuni şi ideile din istorioară.

Treptele formale ale învăţământului pot fi aplicate cu succes la predarea istorioarelor morale, ca un mijloc de a prinde tainele cugetării copilaşilor din şcoală.

După o pregătire formală de câteva minute nu se va trece invariabil la anunţarea brutală a subiectului, ci ţinta să se anunţe, dacă e posibil, desvoltat, spre a nu toci interesul pentru peripeţiile acţiunii.

Tratarea, adecă povestirea însaşi, trebue să fie naturală, cât mai interesantă şi mai captivantă, limbagiul simplu şi vioiu.

In cazul, când catehetul nu ştie povesti frumos, e mai consult să citească povestirea din carte.

Dacă se folosesc cuvinte, pe cari elevii nu le înţeleg deplin, li se explică, şi ca să se întipărească şi mai bine succesiunea acţiunilor, se pun câteva întrebări despre tot ce s'a istorisit [aprofundarea materială].

La sfârşitul unităţii elevii vor istorisi şi părţile singuratice în legătură şi continuativ.

Urmează apoi aprofundarea etică, adecă o reprivire asupra acţiunilor, persoanelor din punctul de vedere al judecăţii morale.

Apoi comparându-se ce a făcut cutare sau cutare persoană, cum a fost cutare sau cutare faptă, [asocierea], scoatem învăţătura sau maxima morală, ce rezultă din faptele comparate [generalizarea].

Şi în urmă, elevii vor aplica învăţătura sau maxima scoasă la alte persoane sau fapte cunoscute [Aplicarea].

In felul acesta se tratează şi celelalte unităţi, apoi se reproduce întreaga istorioară, se compară toate persoanele din punct de vedere moral, se scot învăţăturile şi maximele demne de întipărit şi se aplică la viaţa elevilor.

b) Istoria biblică.

Prin istoria sfântă a Vechiului şi Noului Testament, elevii vor cunoaşte economia divină, pregă-

tirea neamului omenesc pentru mântuire şi învăţătura evanghelică.

Scopul principal al istoriei biblice este, ca elevii să cunoască exemple de frumoasă viaţă religioasă-morală, demnă de imitat, sau exemple de viaţă imorală vrednică de dispreţuit.

Cetirea anumitor părţi [pericope] din Sf. Scriptură va avea o însemnătate deosebită în legătură cu propunerea istorioarelor biblice, ca şi a întregului învăţământ religios.

Tratarea metodică a istorioarelor biblice se face întocmai ca a istorioarelor morale, cu deosebirea, că la istorioarele biblice va interveni tabloul religios, când îl avem, iar de altă parte elevii vor fi ţinuţi să-şi treacă în caetul de religie învăţăturile şi maximele învăţate la asociere, pentrucă ele vor deveni punct de mânecare la învăţarea catehismului.

c) Istoria bisericească.

Istoria bisericească urmăreşte un scop dublu instructiv şi educativ.

Ea va face cunoscută elevilor evoluţiunea Bisericii dela întemeierea ei şi până azi. Cu ajutorul istoriei bisericeşti elevii vor ajunge la convingerea, că şi ei sunt membrii ai Bisericii lui Hristos şi ostaşi ai Lui aici pe pământ [biserica luptătoare] şi sunt şi ei datori a contribui prin o viaţă curată, creştinească, închinată binelui obştesc, ca să vină împărăţia lui Dumnezeu pe pământ.

Prezentând elevilor modele de virtuţi creştineşti, luate din istoria Bisericii universale şi naţionale, îi însufleţim pentru scopurile morale ale Bisericii.

Tratarea metodică a unităţilor din istoria bisericească este întocmai ca a istorioarelor morale şi biblice. Deosebirea există numai la treapta asocierii.

In istorie nu se compară faptele numai din punct de vedere moral, ci şi din punct de vedere cauzal.

Pentru a înţelege evoluţia Bisericii, elevii trebue să compare cauzele şi efectele faptelor şi eveni-

mentelor istorice, pentruca astfel să poată cunoaşte şi legile evoluţiei istorice. Preotul-catehet se va pregăti temeinic, căci fără o pregătire temeinică lecţiunile de istorie bisericească nu vor putea avea efectul educativ cuvenit.

d) Catehismul.

Catehismul nu poate fi tratat în şcoala primară, înainte de ce elevii au cunoştinţe concrete despre învăţăturile creştine, căci altcum toată învăţătura catehismului devine memorizare inutilă.

Tratarea unităţilor metodice din catehism diferă de modul de tratare al istorioarelor biblice şi al istoriei bisericeşti.

La predarea catehismului nu vom mai întrebuinţa metoda expozitivă, acroamatică sau istorică, ci vom întrebuinţa metoda euristică, interogativă sau socratică.

Treptele formale pe cari le putem aplica aici sunt numai 3: ţinta, predarea [prin întrebări şi răspunsuri] şi aplicarea.

Elevii îşi vor reînprospăta cunoştinţele religioase anterioare, şi pe baza lor se va stabili cu ajutorul catehetului, dogma care se predă.

Ca învăţământul dogmelor să fie cât mai plin de viaţă şi mai uşor, vom pune colorit moral în lecţiunile de dogmatică.

In lecţiunile morale nu ne vom opri la periferia perceptelor morale, ci vom pătrunde până la Hristos Domnul, centrul întregului învăţământ religios. Dar nici nu se poate preda o dogmă în şcoala primară fără istorisire şi fără morală.

Dogma scoasă din lecţiune, se scrie pe tablă şi elevii vor copia-o în caietele lor de religie.

e) Cântarea bisericească în şcoală.

Cântarea bisericească are o mare influenţă educativă.

Ora de religie trebue începută totdeauna cu o cântare [Impărate ceresc, Hristos a înviat etc.].

Oboseala minţii elevilor poate fi risipită şi în mijlocul lecţiilor de religie, printr'o cântare bisericească.

Să se cânte frumos şi corect.

Tratarea metodică a cântărilor bisericeşti, se face aşa, că nu ne extindem la formele gramaticale, ci vom explica cuvintele ce ne par neînţelese de către elevi, apoi conţinutul şi însemnătatea cântării.

Textul cântării se va ceti de către profesorul de muzică, apoi de către elevi, insistând, să înveţe cântarea de rost. Pronunţarea corectă a textului constitue un lucru de căpetenie la cântare.

Din punct de vedere didactic este esenţial, ca instrucţia să se facă cu ajutorul unui instrument muzical.

f) Rugăciunea în şcoală.

Rugăciunea poate fi socotită ca centrul învăţământului religios.

Invăţământul religios trebue să înveţe pe copil, cum să se roage, cum să se apropie de Dumnezeu, cum să între în legătură cu El şi cum să se devoteze Părintelui ceresc.

Expresiunea vădită a devoţiunii religioase este rugăciunea, care făcută din inimă înfrântă şi smerită, se ridică spre Dumnezeu, leagă pământul cu cerul.

De aici marea însemnătate a rugăciunii pentru religiositatea şi moralitatea creştinului, şi de aici şi obligaţiunea catehetului de a-l învăţa pe elev, cum să se roage.

Alături de elevii, cari rostesc rugăciunea frumos şi corect, va rosti din când în când şi catehetul însuşi rugăciunile la începutul şi la sfârşitul timpului de şcoală.

g) Tablourile religioase în şcoală.

Biserica noastră a dat în toate timpurile o deosebită cinste tablourilor religioase [icoanelor] nu

atât din considerații estetice, cât mai vârtos din considerații de ordin religios-moral.

Sunt admisibile însă în școală numai tablouri religioase frumoase, lucrate cu artă, fie în original, fie în copie.

Cât privește tratarea lor metodică, să se facă în legătură cu subiectele, pe cari le reprezintă. Catehetul se va feri să explice însuși tabloul; elevii înșiși își vor da seama despre cele ce văd pe tabloul religios, sub conducerea catehetului.

III. Cercetarea bisericii.

Cercetarea regulată a bisericii constitue un mijloc foarte puternic pentru întărirea sentimentelor religioase ale copilului. *Corul religios* al școlarilor produce sentimente religioase și mai vii în sufletele plăpânde, cari se socotesc membrii ai Bisericii și ostași activi, în lupta pentru împărăția lui Dumnezeu pe pământ.

IV. Lectura religioasă în școală și în afară de școală.

Biblia, viețile sfinților și altă lectură religioasă potrivită aruncă lumină asupra vieții curate a sfinților mucenici, modele de virtuți creștinești și modele de devoțiune pentru Hristos și evanghelia Lui.

O asemenea lectură smulge sufletele plăpânde din lumea aceasta relativă, provizorie și imperfectă, din lumea urei, care învrăjbește, a forței care distruge și a interesului care scoboară și le înalță în lumea cealaltă, a spiritului, care luminează, a perfecțiunii care înalță și a jertfei care îndumnezeește.

V. Spovedania în școală.

Trebue să-i familiarizăm pe copii cu taina aceasta, căci nu este creștinism fără sf. împărtășanie, și nu este împărtășanie fără spovedanie.

Spovedania ne pornește spre lacrimi și de aceea a fost privită ca al doilea botez de către toți Sf. Părinți ai Bisericii noastre.

Să înfiltrăm copiilor de cu vreme idea, că pocăinţa este lucrarea lui Dumnezeu, dar este deasemenea şi a omului; şi ceeace trebue să facă omul, Dumnezeu nu poate să facă în locul lui. [Pr. Dr. Marin C. Ionescu. Inima e cârmaciul minţii. Catihetica vremurilor noastre].

Dacă dorim să izgonim minciuna şi viclenia sub diferitele ei forme din sufletele copiilor, vom ţine seamă la spovedania lor de următoarele 3 momente mai însemnate:

a) Mărturisirea păcatelor.

b) Penitenţa.

c) Hotărârea fermă de a părăsi păcatul.

Nu va fi fără de folos să precizăm aci, că Biserica noastră nu cunoaşte spovedania colectivă, ci numai spovedania individuală.

Catehetul-duhovnic să nu uite, că el este acela, care trebue să conducă pe micii săi elevi spre viaţa de veci şi el este acela, care trebue să-i ajute, ca să afle mântuirea, după cuvintele Mântuitorului: „Oile mele ascultă glasul meu şi Eu le cunosc pe dânsele şi vin după mine. Şi Eu le dau lor viaţă vecinică şi nu vor pieri în veac şi nimeni nu le va răpi pe ele din mâna Mea" [Ioan cap. 10, 27—28].

V. Personalitatea preotului — catehet.

Spre a-L putea da pe Hristos altora, trebue să-L ai însuţi, trebue să-ţi deschizi larg inima spre a-L primi pe Domnul, zilnic să-ţi apropii urechile tale de buzele Lui, să te rogi stăruitor, să-ţi mărturiseşti sufletul înaintea Lui, să te împărtăşeşti cu trupul şi sângele Lui în sf. cuminecătură, ca unit cu El, să poţi zice ca Sf. apostol Pavel: „Nu trăiesc eu, ci Hristos trăieşte întru mine".

Hristos a câştigat pe apostolii Săi, făcându-i să înţeleagă, că ei sunt ai Lui. — Dacă tu preot-catehet ceri elevilor tăi, ca cutare lucru să-l facă, cutare să nu-l facă, e ca şi când ai sta în mijlocul unei grădini cu pomi sălbatici şi i-ai îndemna mereu să producă fructe nobile, în loc ca să-i altoieşti mai întâi

ca apoi dela sine să producă fructe bune. [Discursul I. P. S. S. Mitropolit N. Bălan la congresul asociaţiei clerului ţinut la Arad 1928].

La cunună, spune Sf. Ioan Gură de Aur, trebue să fie nu numai florile curate, ci şi mânile cari leagă cununa.

Sunt mânile cari binecuvintează pe elevi, — florile pentru cununa lui Hristos, — iar aceste mâni trebue să fie curate.

Nu propoveduirea sfinţeniei, ci mai mult pilda sfinţeniei, va sfinţi pe elevi.

Inrâurirea sf. Evanghelii şi adevărata ei izbândă între elevi sunt în mânile preotului-catihet; el, sau face să ţişnească solia lui Dumnezeu între elevii săi, sau el însuşi o sluţeşte prin necurăţenia vieţii lui.

Din această concepţie despre personalitatea preotului-catihet se desprinde şi concepţia ce trebue să o avem despre *pedepsele şcolare.*

Poate aplica sau nu, preotul catihet, pedepse în orele de catehizaţie?

Fără pedepse nu se poate eşi la cale nici în educaţia religioasă morală, dar pedeapsa aplicată trebue să fie mai presus de toate un mijloc educativ.

In anumite cazuri, când pedeapsa este inevitabilă, să o explicăm, fără şovăire, pentruca elevul să ajungă a recunoaşte, că în lumea aceasta există legi morale, cari nu se pot călca, fără a lua pentru această călcare răsplata. Dar cu pedepsele e ca şi cu medicamentele: trebue să ne îngrijim mai cu deadinsul de ocolirea boalelor, de profilaxia lor, decât de multe şi felurite medicamente, prin care se tămăduesc boalele. [Dr. O Ghibu, Plan de învăţământ şi îndreptar metodic pentru şcoalele poporale confesionale].

Dar dacă pedepsele se pot aplica în învăţământul religios, e bine să se precizeze, că pedeapsa cu bătaie nu o poate aplica preotul-catihet.

Mânile cari binecuvintează nu pot fi ridicate şi pentru bătaie.

Invăţământul religios e menit să crească oameni întregi şi caractere creştine, cari îşi întocmesc viaţa în conformitate cu sfintele învăţături, după cuvântul sf. apostol Petru: „De aceea daţi-vă şi voi toată silinţa, să uniţi credinţa voastră cu faptele, cu faptele cunoştinţa, cu cunoştinţa înfrânarea, cu înfrânarea răbdarea, cu răbdarea evlavia, cu evlavia dragostea frăţească şi iubirea de oameni. Căci dacă aveţi din belşug aceste lucruri întru voi ele nu vă vor lăsa să fiţi nici leneşi, nici neroditori, în ce priveşte deplina cunoştinţă a Domnului nostru Isus Hristos, căci cel ce nu are aceste, orb este, nevăzând departe“ [II Petru cap. I, 5—9].

Când vorbim de catehizaţie, avem în vedere pe preotul, care stă în mijlocul vârtejului vieţii de azi.

Tocmai acest preot are mai mare nevoe să se reculeagă sufleteşte, să se înalţe cu sufletul către idealul evangheliei creştine şi să prindă puteri nouă de luptă. Nici un preot să nu se plângă, că pentru aceasta îi lipseşte timpul.

Celce vorbeşte astfel, să ştiţi că e prins în valurile tulburi ale lumii şi în mreaja grijilor ei.

Un sfert de oră, pentru a se aşeza la picioarele Mântuitorului, poate să-şi rezerve zilnic şi cel mai ocupat preot.

Smulge-te pentru această clipă din vârtejul lumii şi stai de vorbă cu Invăţătorul. Cât de luminos îţi va apare chipul Lui!

Un cuvânt desprins de pe buzele Lui te va întări şi tu, ucenicule, înviorându-ţi devotamentul şi calda iubire către Stăpânul, în via căruia slujeşti, îi vei zice: „Da, Mântuitorule, eu vreau să-ţi rămân credincios, vreau să trăesc şi să lucrez pentru Tine; ajută-mi Doamne, binecuvintează-mă şi mă întăreşte“. [Anton Huonder: La picioarele Mântuitorului, trad. de Prof. Ioan Moşoiu].

CONCLUZII.

1. Cursuri catihetice sistematice şi obligatorii pentru toţi catiheţii.

2. Indreptar metodic la îndemâna cateheţilor.

3. Tratarea sistematică şi metodică a tuturor lecţiunilor din programa analitică a învăţământului religios şi punerea lor la îndemâna catiheţilor cât mai neîntârziat.

4. Cor şcolar bisericesc obligatoriu în parohiile noastre.

* * *

Lucrarea de faţă n'are pretenţia originalităţii.

Chestiunile de metodică le-am tratat în special după Prof. Dr. Onis. Ghibu: Plan de învăţământ şi îndreptar metodic pentru şcoalele poporale confesionale — şi Pr. Dr. Marin C. Ionescu: Inima e cârmaciul minţii. Catehetica vremurilor noastre.

Protopop VASILE OANA.

MIŞCAREA LITERARĂ.

Dr. Grigorie Gh. Comşa, episcopul Aradului: TINERETUL ROMÂNIEI, Tipografia Diecezană, Arad, 1932. Pag. 342. Preţul Lei 75·—.

Este cea mai nouă şi cea mai valoroasă carte tipărită de Prea Sfinţitul episcop Grigorie. Valoarea acestei lucrări a fost apreciată de Academia Română, care a onorat-o cu premiul său.

Volumul frumos tipărit, cu o copertă potrivită cuprinsului — Hristos Domnul propoveduind tineretului de toate categoriile — este de o actualitate palpitantă, îmbrăţişind problema, ce se pune cu tărie în centrul preocupărilor tuturor celor cu dragoste de ţară, de neam şi de Biserică: *îndrumarea tineretului* printr'o educaţie religioasă-morală.

Izvorâtă din convingeri religioase adânci, înveşmântate în curate sentimente româneşti, cartea în întreg cuprinsul ei e un cântec de slăvire al creştinismului ortodox şi al naţionalismului românesc. Şi mai e un cald apel stăruitor, adresat tineretului însuşi şi tuturor factorilor, cărora li este încredinţată soartea tineretului, să întrebuinţeze energia de fiecare clipă pentru a-i creşte şi a-i îndruma viaţa în acest duh creştinesc şi românesc.

Orientarea sănătoasă a tineretului e singura cale de salvare a vieţii publice româneşti din moleşeala şi destrămarea de care suferă, şi e singurul scut de apărare împotriva agitaţiilor vrăşmaşe, din lăuntru şi din afară, religioase şi naţionale, a căror năvală ne ameninţă.

Cartea e scrisă cu dragoste de părinte şi cu sentimentul de răspundere al Inaltului cârmuitor de suflete. Cuprinsul ei se împarte în 23 capitole, cu subîmpărţiri, potrivit materiei pe care o tratează.

Intâi se evidenţiază necesitatea îndrumării religioase-morale a tineretului pentru a contrabalansa agitaţiile vrăşmaşe sufletului şi unităţii neamului. Educaţia religioasă a tineretului trebuie să urmărească formarea unei sănătoase concepţii asupra lumii şi a vieţii, realitatea căreia trebuie neîncetat adusă în armonie cu principiile evangheliei creştine, pentruca să-şi poată păstra preţul cel adevărat: Sufletul mai presus de toate bunurile, pe cari le poate da lumea trecătoare. Expunerile luminoase ale acestui capitol se sprijinesc şi pe părerile pedagogilor cu renume.

Se arată apoi, că timpul tinereţii este cel mai potrivit pentru îndrumarea religioasă-morală, satisfăcând postulatul, ca autoritatea să tempereze în educaţie avântul libertăţii, pe care o revendică nestânjinită, educaţia *prin sine însuşi.*

Actualitatea şi urgenţa îndrumării religioase a tineretului ne-o impune şi internaţionalismul, ce ameninţă cu destrămare şi Neam şi Biserică. In sprijinul educaţiei religioase se aduc pilde de sfinţenie, ca roade ale educaţiei creştine în tinereţe şi pilde de educaţie religioasă-morală din viaţa Românilor. Se apără cu vigoare dreptul Bisericii de a face educaţia tineretului. Statul va avea o doctrină a unităţii naţionale, pe care de altfel o serveşte cu prisos şi ortodoxia, dar el nu poate avea norme sigure de educaţie morală, pe cari ar trebui să le împrumute din sistemele filozofice, atât de schimbătoare şi aşa de ineficace în raport cu fericirea în viaţă. Nici educaţia patriotică nu poate forma suficient temei de revendicare pe seama statului, câtă vreme la noi Românii cel mai de seamă factor naţional a fost Biserica. Ea, militând pentru ideea patriei cereşti, lărgeşte şi orizontul iubirii de patrie pământească şi stropeşte cu aghiasmă sfinţitoare interesele patriotice, cari altfel s'ar pierde în pulberea vieţii trecătoare, înguste şi palide.

Capitolul al treilea se ocupă de organizaţia tineretului în străinătate: în Franţa, Italia, Belgia, Anglia, Germania, Ungaria. încheindu-se cu aprecieri asupra organizaţiilor tinereşti din România, şi oprindu-se în special asupra Asociaţiei studenţilor creştini ortodocşi.

Capitolul următor răspunde la întrebarea: Ce însemnează să fi religios şi cum să fie un tinăr religios, făcându-se o paralelă între morala filozofică şi morala creştină, a cărei superioritate, incontestabilă pentru omul cu dreaptă judecată, o dau principiile ei stabile, consfinţite prin exemplul vieţii Intemeietorului.

După aceste consideraţii de ordin general urmează tratarea proprie a educaţiei tineretului în familie, în şcoala primară, în cea secundară, la universitate, şi la sate şi chiar în timpul serviciului militar.

Cartea P. Sfinţiei Sale e menită să fie un sprijin părinţilor, cari îşi iubesc cu adevărat odraslele; o călăuză pentru preotul chemat să facă catehizare elevilor în şcoala primară, ca şi pentru profesorul de religie din şcoala secundară, unde potrivit vârstei se ivesc probleme delicate, ca aceea a vieţii sexuale, analizată cu fineţe. Cu aceeaş dragoste părintească e tratată chestiunea îndrumării religioase morale a tineretului dela sate şi a celui muncitoresc.

Un capitol e consacrat luptei împotriva necredinţei, analizând argumentele biologic, cosmologic şi istoric şi se atacă cu energie indiferentismul religios, mai primejdios chiar decât necredinţa. In sfârşit se tratează sportul ca mijloc de educaţie religioasă-morală şi cartea se închee cu un apel către tineretul român: „...Urmând poruncile lui Dumnezeu, să vă hotărâţi la fapte mari...!"

Scrisă cu largă informaţie, cu avânt şi cu dragoste caldă de părinte iubitor, cartea Prea Sfinţiei Sale, atât de cuprinzătoare, se pune în mâna tuturor pe un preţ cu totul neînsemnat, căci scopul urmărit este să folosească altora, Neamului şi Bisericii, cari privesc cu nestrămutată nădejde de mai bine spre tineretul ce se ridică acum, ca şi spre celce a ajuns să se afirme.

Arhim. POLICARP.

*

Dr. Şerban Ionescu: MORALA CREŞTINĂ, pentru clasa VI, licee, şcoli normale, şcoli profesionale şi seminarii (cl. VII). Ediţia II. 1930. Editura autorului. Bucureşti II. Str. Miron Costin 14. Pag. 287. Lei 90.

Buna primire de care a fost învrednicit manualul de *Morală creştină* al dlui Şerban Ionescu, profesor la facultatea de teologie din Bucureşti, în prima ediţie — a determinat pe autor să scoată această preţioasă lucrare în a doua tipăritură.

Ea urmăreşte formarea caracterului creştin în sufletul elevului, prin expunerea limpede şi caldă a principiilor moralei creştine, cu toate postulatele ei cu privire la datoriile omului faţă de Dumnezeu, faţă de sine şi faţă de aproapele.

Cu toatecă autorul este profesor universitar, angrenat deci în cele mai subtile preocupări teologice şi filozofice, el a fost în stare să evite primejdia intelectualismului rece şi a scolasticismului repugnant mai ales când se adresează tineretului. Această împrejurare explică una dintre cele mai înalte însuşiri ale manualului dlui prof. Ş. Ionescu. A doua însuşire a acestei cărţi o găsim în preţioasele lecturi auxiliare tipărite după fiecare lecţie. Ele au darul să lămurească şi să complecteze expunerile distinsului autor. Iar a treia calitate a manualului o alcătuesc frumoasele şi bine alesele ilustraţii.

Cartea are şi un adaos (din 1931) despre „Sistemele moral-filozofice" — câteva lecţii de sinteză destinate mai ales studenţilor învăţământului teologic superior.

Ea zideşte sufletul oricărui creştin care-i va ispiti cu luare aminte iscusit scrisele ei pagini.

*

Dr. G. L. Munteanu: PREDICA DE PE MUNTE, studiu exegetic. Cluj 1932 (Editura autorului). Pag. 141. Lei 55.

Literatura noastră teologică în general nu este prea bogată. Literatura exegetică cu atât mai puţin. E destul să amintim faptul, că n'avem un comentar măcar sumar la întreaga Biblie. Dar n'avem nici la cărţile Noului Testament. E explicabilă deci bucuria cu care primim orice contribuţie în domeniul acesta.

„Predica de pe Munte" cuprinde într'o alcătuire unitară nesistematică, aproape întreaga morală creştină. Mai ales din această pricină tâlcuirea ei cât mai largă se cere imperios.

Studenţii în teologie în special sunt chemaţi s'o adâncească, pentru a-şi îndruma propria lor viaţă şi pentru a culege poveţele necesare şi în vederea îndrumării altora. Tocmai acestor studenţi a şi vrut să le vină într'ajutor păr. profesor Dr. G. L. Munteanu dela Academia teologică din Cluj, publicând studiul exegetic asupra „Predicei de pe munte".

Studiul e zidit sistematic şi sprijinit pe o preţioasă literatură de specialitate. Expunerea îngrijită face din această carte o călăuză înţeleaptă şi plăcută orcărui student sau preot care vrea să pătrundă în tainele uneia dintre cele mai importante părţi ale evangheliei. De aceea suntem convinşi că studiul părintelui profesor Dr. G. L. Munteanu se va bucura de o călduroasă primire din partea studenţimii şi preoţimii noastre.

*

Pr. Ion Goron: INAINTE DE HRISTOS, Cuvântări despre viaţa religioasă a popoarelor din antichitate. Cluj 1932. Tipografia eparhială. Pag. 184 (format mic). Lei 20.

Părintele Ion Goron nu e un începător în meşteşugul scriitoricesc. De aceea nu ne-a surprins nici spiritul de observaţie, nici logica ordonată, nici limpezimea şi talentul de care dă dovadă în noua lucrare a Sfinţiei sale.

Autorul are o mare însuşire: Ştie citi în natură, în cărţi şi 'n sufletul omului. Mai ales în sufletul omului, din care, ca dintr'o vistierie bogată, scoate la iveală lucruri vechi şi nouă.

In seria de „esseuri" din cartea „Inainte de Hristos" părintele I. Goron reliefează partea pozitivă, ziditoare de suflet, din religiile precreştine. La sfârşitul lor omul cu darul sintezei poate trage concluzii dintre cele mai interesante şi mai instructive cu privire la provedinţa dumnezeiască, la purtarea de grije a lui Dumnezeu, care dintru începuturi istoriceşte insesisabile, toate le-a îndreptat spre Hristos — ca întru Hristos toată suflarea să se izbăvească şi să se întoarcă la Ziditorul a toate.

Expunerile părintelui Goron alcătuesc o lectură filozofică religioasă dintre cele mai utile. Cu atât mai utile, cu cât şi astăzi se găsesc oameni, cari — uneori chiar dintr'o îngustă admiraţie pentru Hristos şi dintr'un prea esclusivist entuziasm apologetic pentru învăţătura evanghelică — nu văd în vechile religii, inclusiv cea mozaică, decât idololatrie grosolană sau păcat învăluit în forme mistice.

In deoseai aş recomanda această carte tineretului din ultimile clase ale şcoalelor secundare — şi aderenţilor doctrinari ai dlui profesor A. C. Cuza. Fireşte nu ca să-şi tempereze entuziasmul pentru Hristos, ci pentru a învăţa să înţeleagă şi cele mai primitive dibuiri ale omului în căutarea lui Dumnezeu.

N. C.

CRONICĂ.

ASOCIAŢIA CLERULUI „ANDREI ŞAGUNA" SECŢIA SIBIU, şi-a ţinut adunarea generală din acest an, la Sibiu în ziua de 24 Noemvrie.

Această adunare s'a desfăşurat în cadre deosebit de sărbătoreşti. Totul s'a caracterizat printr'o atmosferă de prietenie, de intimitate şi de dragoste faţă de muncă. A fost o zi rară nu numai prin intimitatea şi căldura ce-a transpirat dintre păstori, ci mai vârtos prin adâncirea *catehizaţiei în şcoală*, problemă care a fost temeinic desbătută.

In dimineaţa acestei zile, s'a oficiat Sfânta Liturghie cu invocarea sf. Duh în Catedrala mitropolitană de I. P. Sfinţitul Mitropolit Nicolae al Ardealului, cu sobor de preoti. A predicat impresionant Păr. consilier Trandafir Scorobeţ. După Sf. Liturghie preoţimea în frunte cu I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae şi P. S. Sa arhiereul Vasile, au trecut în Aula Academiei teologice unde s'a desfăşurat programul. Preoţimea olteană încă şi-a avut reprezentanţii săi aici prin PP. CC. LL. protoiereul G. Prejbeanu, Econ. Stavr. Oprişescu şi păr. diacon C. Dănău, cari au adus salutul P. S. Sale Păr. Episcop Vartolomeiu al Râmnicului-Noului Severin. Au mai participat dl P. Petrescu, inspector şcolar, dl Dragomir, revizor şcolar şi reprezentanţii corpului didactic din Sibiu.

In acest sfat, şi-au dat frumoasă mână de înfrăţire slujitorii altarului lui Hristos, cu dascălii poporului nostru.

Preşedintele secţiei, P. C. Protopop Emilian Cioran, deschide adunarea prin cuvântul său, spunând că problema catehizaţiei preotului a existat totdeauna atârnată de firul istoriei învăţământului şi lucrul început astăzi nu este decât reluarea firului tradiţiei bisericeşti.

A urmat apoi magistralul cuvânt al I. P. Sfinţitului Mitropolit Nicolae, o adevărată sinteză a concepţiei creştine despre viaţă. „Ştiţi ce aştept eu în primul rând dela întrarea preotului în şcoală? — spune Inaltul ierarh — Nu să se încâlcească şi el în programe şi teorii, ci aştept ca preotul să ducă cu el în şcoală un ideal de educaţie smuls din inima lui Hristos şi din inima Evangheliei mântuitoare. Deodată cu el să intre idealul de viaţă pe care Hristos ni l-a adus". In jurul acestei idei I. P. S. Sa a luminat unele chestiuni cari privesc raportul dintre ştiinţele profane şi religie. Inţeleptele constatări

pedagogice făcute de înaltul ierarh le-a recunoscut îndată dl inspector P. Petrescu. Domnia sa spune: „Cuvântarea rostită azi de I. P. S. Sa a fost un adevărat proces. Prin acest proces s'a făcut pe deoparte un îndreptăţit rechizitoriu sistemului educativ de până acum, mai ales de după răsboiul mondial, iar de alta s'a căutat să se fixeze ca scop al vieţii omului idealul moral creştin întemeiat pe învăţăturile Mântuitorului. In vederea unui asemenea ideal trebuie lucrat dacă ţinem ca opera educativă să fie cât mai temeinică în viaţa noastră individuală, naţională şi de stat. Un asemenea ideal, de ar fi îmbrăţişat de către forurile superioare dela conducerea destinului unei ţări, ar călăuzi pe drum mai sănătos paşii întregii vieţi sociale, scăpându-o cât mai repede de incertitudinea în care ne sbatem. Şcoala şi biserica sunt, cel puţin la noi, două instituţii cari nu pot exista una fără alta. Ambele urmăresc acelaş scop, fixat atât de lapidar prin cuvântarea pe care am ascultat-o. Biserica îl primeşte pe copil dela apariţia lui pe lume şi-l împărtăşeşte, prin mijlocirea familiei, de toate acele simţeminte ce-l fac pe acesta să vadă în toate bunătatea şi totodată puterea lui Dumnezeu. Şcoala îl primeşte apoi la 7 ani, pentruca prin activitatea ei multiplă să-i sporească puterile de viaţă în aşa fel, încât ele să rămână pururea întărite de duhul credinţei în Cel de sus.. Altfel o şcoală n'are rost. Un sistem educativ lipsit de un ideal moral religios nu poate fi decât periculos. E de preferat, cred eu, să ai de a face cu analfabeţi, în sufletul cărora se mai păstrează o câtime de simţ moral, de frică de Dumnezeu, decât să te lauzi cu un procent, chiar foarte ridicat, de ştiutori ai scrierii şi citirii, lipsiţi de acel fond etic fără de care o societate nu poate trăi

Şcoala îşi va da toată silinţa să păstreze o asemenea legătură cu Biserica. Pe învăţător nu-l poate decât bucura măsura luată de autoritatea în drept, ca religia ortodoxă să se predea de către preot. In acest chip şi cei doi factori culturali ai satelor se vor cunoaşte mai bine, se vor apropia şi îşi vor armoniza acţiunile. Copiii, adulţii, poporul întreg, vor vedea în această armonie pilda ce le trebuie, ca apoi ei toţi, învrăjbiţi până azi din alte cauze, să se adune cu mai multă încredere în jurul Bisericii şi şcoalei şi să se iubească între ei. Intru strângerea acestor legături fac azi urările cele mai calde şi asigur pe I. P. S. Mitropolit de toată râvna mea şi a celor cu cari lucrez, pentrucă numai printr'o înţelegere dreaptă a rosturilor noastre culturale poporul va fi îndrumat pe calea binelui şi adevărului".

Urmează apoi şirul referatelor. P. C. Prot. Gh. Maior, citeşte referatul „Preotul în şcoală", înfăţişând pe preotul catehet din al cărui cuvânt, ţinută şi faptă se emaneze numai lumină, adevăr şi iubire, căci numai astfel va putea sădi în sufletul copilaşului noul ideal şi concepţia despre viaţă adusă de Isus Hristos. Părintele Dr. N. Stinghe din Braşov citeşte referatul:

„Programa analitică a religiei în şcoala primară" ; dă preţioase amănunte privitoare la materialul de predat. Dupăce se serveşte masă comună tuturor congresiştilor, şedinţa continuă după amiazi. Domnul Rector al Academiei teologice din Sibiu Nicolae Colan, în referatul despre „Manualele de şcoală", arată temeinic necesitatea acestora şi propune alcătuirea de manuale atât pentru elevi cât şi pentru cateheţi. Părintele Prot. Dr. Vasile Oana, în referatul său „Cum să se predea învăţământul religios în şcoala primară" dă preţioase îndrumări metodologice.

Din toate aceste referate s'au desprins sugestii cari au stârnit discuţiuni folositoare. S'a vorbit despre metoda problemei care va trebui să fie în aşa fel aplicată, ca să plece dela Hristos şi trecând prin viaţă să ducă la Hristos. Felul cum trebuieşte să se prezinte mai întâi preotul în faţa copiilor nu este de mai puţină importanţă. Să fie reprezentantul bunătăţii şi al iubirii lui Hristos.

N'au fost discursuri vagi, ci discuţiuni purtate cu toată competinţa şi conduse fiind în de aproape de I. P. S. Sa, a cărui prezenţă continuă a fost sufletul adunării. Problema catihetică — atât de actuală ş a cărui luminare este atât de necesară astăzi — a fost adâncită şi stropită de ideologia pedagogică a I. P. S. Sale care s'a dovedit odată mai mult a fi un pedagog religios neîntrecut. Din înălţimea acestor discuţiuni au schinteiat fărâme strălucitoare pe cari adunându-le mulţimea preoţilor dela această adunare, le-au luat drept merinde pentru pruncii cătunelor lor cari aşteaptă dela dânşii „hrană la bună vreme".

La sfârşit, Pr. I. Bânda, secretarul secţiei, citeşte raportul general pe 1932. Programul fiind epuizat, părintele preşedinte închide adunarea seara la ora 8. N. B.

*

CONGRESUL STUDENŢESC DELA BRAŞOV. In zilele de 4—7 Decemvrie c. s'a ţinut la Braşov cel de al VII-lea congres general al studenţimii române. Necesitatea unor astfel de adunări, în care sufletul tânăr îşi spune durerile şi-şi formulează aspiraţiile, e justificată în plus, de astădată, şi de faptul împlinirii a zece ani de mişcare studenţească şi de datoria de a mărturisi sincer şi cu îndrăzneală, că se va opune cu toată tăria tendinţelor revizioniste ale asupritorilor noştri de ieri. Toate aceste motive au dat actualului congres o amploare pe care n'a desminţit-o nici impunătoarea şi disciplinata manifestaţie antirevizionistă, desfăşurată, ca o chemare de martor a trecutului, pe străzile bătrâne ale Braşovului.

Problemele cari s'au desbătut la acest congres au fost următoarele: 1. Zece ani de mişcare studenţească, 2. Asistenţa universitară, 3. Organizarea vieţii studenţeşti, 4. Ideologia naţionalistă şi creştină a studenţimii, cu sub-împărţirile: *a)* Chestiunea jidovească: numerus clausus, *b)* Propaganda revizio-

nistă, *c)* Regiunile înstreinate, *d)* Comunismul şi francmasoneria, *e)* Misiunea creştină a studenţimii şi *f)* Românii de peste hotare. 5. Educaţia fizică universitară, 6 Studenţimea şi problema rurală, 7. Orientarea politică internă şi externă a studenţimii şi 8. Şomajul intelectual şi manual.

Dintre toate aceste probleme, discuţiile au fost mai vii la sintetizarea ideologiei naţionaliste. S'a protestat contra revizionismului, s'a făcut bilanţul a zece ani de mişcare naţionalistă, s'a mărturisit din nou crezul în apărarea patrimoniului românesc, s'a declamat frumos ideea purificării noastre etnice. Mai ales evocarea neuitatului profesor Dr. N. Paulescu, evocare făcută de scriitorul creştin Nichifor Crainic şi de prof. Dr. V. Trifu, au ridicat sufletul entuziast al tinerimii universitare la atmosfera idealismului şi naţionalismului pur. La fel, gestul unui delegat al studenţilor români timoceni, care a cerut voie să sărute steagul şi crucea românească, au înălţat sufleteşte pe toţi congresiştii.

Dar ideologiei creştine, care trebue să animeze mai ales în zilele acestea tulburi, nu i s'a dat importanţa cuvenită. Desigur, în ţesătura sufletului nostru românesc urzeala e naţionalismul, iar beteala e creştinismul, e ortodoxia. Dar în felul cum s'a desbătut şi cum s'a limitat la unul, raportul care determină orientarea sufletească a noastră, a tinerilor, se citeşte gradul de spiritualitate la care se află tineretul nostru. Desigur lucrările congresului s'au început tot cu serviciul divin, (oficiat de păr. prot. Dr. I. Blaga, care a deschis şi seria cuvântărilor, în calitate de preşedinte de onoare, dar e evident totuşi că acestui factor de formaţie sufletească nu i s'a dat nici pe jumătate însemnătatea acordată idealului naţionalist. Ori, mai ales în obscurantismul zilelor noastre, făclia, care alăturată la naţionalism, ar arăta mai bine calea pe care trebue să mergem este fără îndoială creştinismul.

Dacă în ordine n a ţ i o n a l i s t ă progresăm întrucâtva, cel putin ideologic, în ordine sufletească marcăm o scădere de intensitate. (Lucrul s'a început, cu mult înainte de mişcarea studenţească, din secolul trecut şi de atunci se face tot mai evident). De aceea ar fi trebuit să ne preocupe mai mult această lature, a formării sufleteşti.

Ar fi trebuit în deosebi, pentrucă ne cam îndepărtăm, noi studenţii, de viaţa şi de Duhul Bisericii. Aceasta poate din motivul că ştiinţa ce ni se predă nu e uşor asimilabilă fondului nostru sufletesc, al Românului creştin. Ni se importează până şi duhul pe care vor să-l inoculeze unii profesori în noi (mai ales la ştiinţele fizice şi medicale). Aerele de a „fi documentaţi", „de a fi oameni de ştiinţă" nu prind atunci când vrem o debarasare de tradiţiile şi sufletul trecutului nostru. Totuşi cazurile triste ca al celor cari, cu sprijinul unor „argumente ştiinţifice", propoveduesc pe sate că nu există

suflet, nici Dumnezeu, că totul e materie, trebue să ne dea de gândit. Desigur aceştia sunt puţini, aproape disparenţi, dar existenţa lor arată în general cât de scăzută ne este temperatura noastră sufletească.

De aceea suntem, în genere, încă în lipsa unei concepţii sănătoase despre lume şi viaţă, de aceea ne prea încredem în slabele noastre puteri omeneşti. Şi pentrucă citim foarte puţin, sau aproape deloc din slovele sfintei Scripturi.[1]

Totuşi problema „misiunii creştine a studenţimii" a stârnit şi ea interesante discuţii. In ce ne priveşte, noi sibienii am propus următoarele lucruri practice:

1. Ţinerea de conferinţe religioase de către profesorii de teologie fundamentală la fiecare centru studenţesc, pentru a ajuta formarea unei concepţii sănătoase despre lume şi viaţă;

2. Infiinţarea posturilor de duhovnici universitari în fiecare centru universitar, cari să purifice ca printr'un al doilea botez prin sf. Spovedanie şi sf. Impărtăşire[2] pe toţi şi pe toate. Nici nu putem accentua îndeajuns acest lucru capital în formarea noastră sufletească. Căci dacă noi, elita şi aristocraţia intelectuală a ţării, viitorii conducători ai neamului nostru nu vom fi curaţi, cum vom putea propovedui învăţătură dreaptă urmaşilor noştri?

3. In propaganda culturală ce o facem pe sate, primul accent să se pună pe religie, căci dacă nu — începem să pierdem terenul de sub picioare. Chiar în conferinţele ştiinţifice să se vadă ideea unui primat al sufletului, al religiei, al lui Dumnezeu.

S'a mai propus ca în locul unor atitudini de indiferenţă faţă de Biserică, solemn să ne angajăm în apărători ai ei; apoi, ca fiecare student să-şi cumpere cel puţin un Nou-Testament, din care să ia curaj şi ajutor în lupta vieţii; în fine s'a protestat contra neţinerii repausului duminical, în timp ce On. Minister al Instrucţiunii găseşte de cuviinţă să dispenseze pe elevii evrei a face Sâmbăta lucrări trimestriale, fapt contra căruia încă s'a protestat.

In concluzie, nu putem zice că problemele creştine nu interesează sufletul studenţimii, dar aceste deziderate le vrem adâncite chiar în rândurile şi în viaţa acestei studenţimi, pentruca la anul să nu mai venim tot cu aceleaşi probleme, ci poate cu altele, tot atât de necesare.

TEODOR BODOGAE
preş. centrului stud. Sibiu.

[1]) Atât de puţin, încât din necunoaşterea sf. Scripturi unii condamnau Vechiul Testament ca sticător de suflete, ca izvorul din care s'a inspirat francmasoneria.

[2]) Această cerere, împreună cu înlăturarea dela catedre a profesorilor atei (secundari şi universitari) a şi format două puncte din moţiune.

NOTE ŞI INFORMAŢII.

ÎN cronica numărului de faţă al „Revistei Teologice" arătăm cum s'a desfăşurat recenta adunare generală a Asociaţiei clerului „A. Şaguna" — Secţia Sibiu. Centrul preocupărilor acestei adunări a fost problema catehizaţiei în şcoala primară. Dată fiind temeinicia referatelor ce s'au citit cu acest prilej, le publicăm tot în numărul de faţă al revistei, în frunte cu crâmpeie din luminoasa cuvântare a Inalt Preasfinţitului nostru Mitropolit Nicolae, pentruca interesantele constatări şi importantele lor îndrumări să se răspândească în păturile cât mai largi ale strădalnicei noastre preoţimi.

*

ÎN 6 Decemvrie a. c. — ziua marelui ierarh Nicolae — Preasfinţitul Episcop Roman Ciorogariu al Orăzii a împlinit optzeci de ani. Octogenarul Episcop a fost timp de peste o jumătate de veac unul dintre cei mai devotaţi şi mai îndrăzneţi stegari ai aspiraţiilor noastre naţionale, pentru cari a pătimit chiar, cu credinţă neclintită în biruinţa lor. In acelaş timp Preasfinţia Sa a fost una din cele mai reprezentative şi mai active figuri ale vieţii noastre bisericeşti — chiar şi înainte de a ajunge în fruntea eparhiei pe care cu atâta vrednicie o conduce astăzi. Pentru aceste pricini credincioşii săi i-au făcut cu prilejul celei de a 80 aniversări o călduroasă manifestaţie omagială.

La această omagială manifestaţie ne alăturăm şi noi cu tot respectul şi cu tot entuziasmul, rugând pe bunul Dumnezeu să dăruiască Preasfinţitului Episcop Roman încă mulţi fericiţi ani, păstrându-i toată tinereasca vigoare pe care o are înaltul ierarh, împotriva celor 80 de ani de viaţă pe care i-a trăit eroic, în slujba neamului şi a Bisericii lui.

*

ÎN 4 Decemvrie a. c. s'a sfinţit cu mare solemnitate crucea-monument ridicată deasupra mormântului marelui dascăl şi preot ortodox bănăţean Dimitrie Ţichindeal. La festivităţile comemorative desfăşurate în Becicherecul-mic au luat parte: P. S. Episcop Grigorie al Aradului, cu o numeroasă suită, reprezentanţii Ministerului Instrucţiunii, ai Parlamentului, al „Astrei, delegaţii studenţimii etc., douăzeci de coruri şi treizeci de famfare ţărăneşti, precum şi o impresionant de numeroasă mulţime de credincioşi din toate părţile Banatului.

După ceremonia sfinţirii crucii, o serie de oratori în frunte cu P. S. Grigorie omagiază amintirea preotului devotat, a des-

călului luminat şi a marelui îndrumător naţional, care a fost Dimitrie Ţichindeal. In acelaş timp în toate bisericile eparhiei Aradului s'au săvârşit parastase pentru odihna celuice în viaţa sa n'a încetat o clipă să-şi îndemne fraţii la mai multă „minte", la mai multă cultură, la mai multă iubire de neam.

Prin grandioasa manifestaţie dela Becicherecul-mic bănăţenii au arătat încă odată, că înţeleg să preţuească şi să omagieze după cuviinţă pe marii precursori ai libertăţii şi unităţii noastre naţionale. N. C.

*

SUNT cunoscute multele şi variatele atacuri îndreptate împotriva legii de organizare bisericească. Aceste atacuri izvoresc la unii din neînţelegerea principiilor ei fundamentale — cari stau în desăvârşită armonie cu spiritul genuin al Bisericii vechi — la alţii, din calculate interese personale, şi în sfârşit la a treia categorie dintr'o condamnabilă tendinţă de-a slăbi Biserica — această instituţie sfântă şi mântuitoare de neam.

Aici voiu încresta numai unul din aceste multe atacuri. In coloanele unui ziar cotidian din Capitală a fost pusă de mai multeori problema dureroasă a lipsurilor vieţii noastre mănăstireşti, dar nu întru atât pentru a sublinia importanţa monahismului, cât mai vârtos pentru a găsi un motiv mai mult de-a lovi în episcopat.

Căci acea publicaţie are o curioasă plăcere de-a micşora autoriratea clerului înalt.

Problema monahismului ar merita însă o mai serioasă tratare, pentrucă numai prin organizarea cât mai temeinică a unui monahism ridicat la un superior nivel moral şi intelectual, se va crea acel instrument prin care Biserica îşi va putea înviora viaţa duhovnicească.

Este cu totul greşită părerea celor ce cred a găsi cauzele stării dureroase de astăzi a monahismului în noua lege de organizare bisericească, „căreia i-a servit drept bază de studii, statutul şagunian", statut în care n'ar exista înţelegerea necesară pentru viaţa monahală. Faţă de această afirmaţie cu totul gratuită trebue să constatăm, că în chestiunile referitoare la viaţa monahală statutul şagunian nu a servit de bază actualei legi bisericeşti. Nici nu putea să-i servească. Ardealul a fost despoiat, în vremuri de restrişte, de aproape toate mănăstirile sale. De aceea pe vremea lui Şaguna nu s'a simţit nevoia, ca vieţii mănăstireşti să i se dea o atenţiune mai mare, nu s'a simţit nevoia ca ea să fie reglementată sistematic. Statutul şagunian nu are decât câţiva paragrafi (66—84), referitor la această viaţă.

Tot ceeeace spune actuala lege de organizare cu privire la viaţa mănăstirească este o contribuţie a fraţilor noştri de dincolo de Carpaţi — unde se găsesc multe mănăstiri şi unde întotdeauna s'a simţit nevoia ca viaţa din ele să fie normată

prin lege. Făcând această constatare ţin să adaug numai decât şi aceea, că toate dispoziţiile legii stau în armonie cu dispoziţiile canonice ale sinoadelor ecumenice şi particulare. Aceste canoane pun viaţa mânăstirească integral sub jurisdicţia episcopilor. Este dreptul episcopilor să încuviinţeze înfiinţarea de mănăstiri nouă, este dreptul episcopilor să administreze şi averile lor (vezi b. o. canoanele 38, 41 apostoleşti; can. 26 al sin. IV. ecum. şi canoanele 24, 25 ale sinodului din Antiohia), prin economi anume instituiţi (vezi can. 26 al sin. IV ecum. şi can. 11 al sin. VII ecum.).

Nu în legea de organizare zace rădăcina răului, ci cu totului tot altundeva. Avem să revenim poate mai târziu, tot la acest loc, asupra acestei chestiuni delicate şi foarte importante.

De încheiere o întrebare: Fost-a oare viaţa monahală din Vechiul-regat într'o stare mai înfloritoare înainte de întroducerea legii din 1925, ori starea actuală persistă de mult timp?

N. P.

*

SCOATEREA profesorilor atei din învăţământ. Iată un punct demn de laudă din moţiunea Congresului studenţesc dela Braşov. Această sentinţă categorică a studenţimii înseamnă, că ea şi-a dat seama de misiunea ei creştină. Ea a înţeles să scoată toate pietrile de sminteală, cari se opun unui duh creştin între studenţi.

Le-au spus din plin congres studenţii, părinţilor lor sufleteşti, cari au înţeles să le dea pietri în loc de pâine, că nu mai sunt dispuşi să primească o astfel de hrană. O vorbă grea s'a spus la adresa astorfel de profesori. Ceeace îi aşteaptă e boicotul din partea fiilor lor. Pentru vorbele lor, studenţii şi-au închis orice deschizătură spre suflet şi în caz de perzistenţă din partea profesorilor, îi vor lăsa să vorbească pereţilor, materiei pe care ei o divinizează, iar nu sufletelor tinere.

Studenţimea nu vrea să rupă firul cu tradiţia sfântă a neamului nostru. Pe acei cari s'au integrat în această tradiţie creştină ea îi respectă şi iubeşte. La pioasa amintire a Dr. N. Paulescu s'au citat cuvinte, cari cred că trebuesc puse la inima fiecărui tânăr: „Imi crapă obrazul de ruşine când mă gândesc că la 18 ani, la terminarea liceului, m'am îndoit de existenţa lui Dumnezeu, din pricina învăţăturilor greşite din liceu"... Descoperitorul de drumuri care a fost Paulescu, la deschiderea cursurilor universitare de anatomie a spus: „Omul de ştiinţă nu crede că există Dumnezeu, *el ştie că Dumnezeu există*". Pe astfel de profesori studenţimea ştie să-i evoce cu demnitate în toate momentele.

Ordinului de stat, ca profesorii la intrarea în învăţământ să fie supuşi unui examen medical, trebuie să-i urmeze postulatul tinerimei, ca aceia cari sunt însărcinaţi cu pregătirea ştienţifică şi morală a intelectualităţii noastre de mâne, să fie supuşi unui

examen de conştiinţă, să fie ei înşişi sănătoşi sufleteşte; pentrucă boalele morale sunt mult mai contagioase decât cele trupeşti. E ceeace spunea, la amintirea unui creştin profesor I. P. S. Mitropolit Nicolae: pedagogul de azi trebue mai întâi el însuşi să aibă o concepţie creştină clară despre suflet şi Dumnezeu.

Părinţilor sufleteşti, cari îşi tratează fiii cu şerpi veninoşi în loc de peşte, le spunem demn: afară din învăţământ! V. C.

*

REVISTA TEOLOGICĂ încheie, cu numărul acesta, douăzeci şi doi de ani de propoveduire. Ea a căutat să fie în toată buna vremea un devotat povăţuitor al preoţimii noastre şi un îndrăsneţ apărător al demnităţii şi drepturilor sfintei noastre Biserici. In viitor ea va continua să meargă pe acelaş drum, nădăjduind că preoţimea noastră va înţelege, ca şi în trecut, rostul acestei publicaţii periodice şi-i va sprijini silinţele, oricât de vrăşmaşe ar fi împrejurările. Jertfelnicia celorce o scriu numai *astfel* va da roadă bună în ogorul în care ară.

Pentru anul viitor avem bucuria de a putea anunţa de pe acuma publicarea unei serii de studii şi articole dintre cele mai interesante. Amintim dintre ele: *Preoţii români în revoluţia lui Horia* de Ştefan Meteş, membru cor. al Academiei române; *Bogomilismul şi Românii* de Prot. Dr. Gh. Ciuhandu; *Pedeapsa depunerii din cler* de Pr. S. Cândea; *Pilduiri pauline* de Prof. N. Popovici; *Prezenţa reală a Domnului în Sf. Cuminecătură — izvor de inspiraţie pentru preot* de Arhim. Policarp Moruşca; *Suferinţele Sfântului Ioan Gură de aur pe scaunul patriarhal din Constantinopol* de Prof. Şt. Lupşa; *Documente euharistice din veacul XVII* de Prof. Dr. D. Stăniloae; *Drumul Crucii* de Romano Guardini, în rom. de Şt. Carpadea; *Mişcările religioase din sinul romano-catolicismului* de Fr. Heiler, în rom. de Prof. N. Popovici; *Personalitatea sfântului apostol Pavel* de Ant. Worlitscheck, în rom. de N. Belea. N. C.

Sumarul „Revistei Teologice" pe anul 1932.

I. Studii şi articole.

II. Mişcarea literară (dări de seamă).

III. Cronici.

IV. Diverse.